

KLP

Årsrapport 2017

KLP BANKHOLDING AS

KLP Bankens virksomhet er inndelt i forretningsområdene personmarked og offentlige utlån.

Målgruppen i personmarkedet er medlemmer av pensjonsordningene i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP). Banken skal tilby produkter og tjenester til konkurransedyktige betingelser for å bidra til at virksomheter som har valgt KLP som pensjonsleverandør oppleves som attraktive arbeidsgivere.

Tilstedeværelse i markedet for offentlige utlån gjennom KLP Kommunekreditt AS bidrar til konkurranse og at kommuner, fylkeskommuner og virksomhet med offentlig garanti får tilgang til gunstig langsiktig finansiering.

KLP Banken AS eies av KLP gjennom KLP Bankholding AS og har to heleide datterselskaper, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS.

Innhold

KLP BANKHOLDING AS

ÅRSBERETNING 2017	4
RESULTATREGNSKAP	14
BALANSE	15
EGENKAPITALOPPSTILLING KLP BANKHOLDING AS	17
EGENKAPITALOPPSTILLING KLP BANKHOLDING AS KONSERN	18
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	19

NOTER TIL REGNSKAPET

Note 1 Generell informasjon	20
Note 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene	20
Note 3 Viktige regnskapsestimer og vurderinger	32
Note 4 Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter	32
Note 5 Kategorier av finansielle instrumenter	33
Note 6 Virkelig verdi hierarki	36
Note 7 Finansielle derivater	38
Note 8 Resultatført ineffektivitet i sikringsbøker	39
Note 9 Netto renteinntekter	39
Note 10 Netto provisjonsinntekter	40
Note 11 Rentebærende verdipapirer	40
Note 12 Finansiell risikostyring	41
Note 13 Kreditrisiko	41
Note 14 Markedsrisiko	44
Note 15 Likviditetsrisiko	46
Note 16 Utlån og fordringer	48
Note 17 Tap på utlån i personmarkedet	48
Note 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	49
Note 19 Verdipapirgjeld - børsnoterte obligasjoner med fortrinnsrett og sertifikater	50
Note 20 Innskudd fra kunder	51
Note 21 Aksjer i konsernselskap	51
Note 22 Driftsmidler	52
Note 23 Immaterielle eiendeler	52
Note 24 Kapitaldekning	53
Note 25 Skatt	55
Note 26 Pensjonsansvar egne ansatte	57
Note 27 Lønn og forpliktelser for ledende personer m.v.	61
Note 28 Antall ansatte	62
Note 29 Lønn og administrasjonskostnader	62
Note 30 Annen gjeld og avsetning for påløpte kostnader	63
Note 31 Andre eiendeler	63
Note 32 Transaksjoner med nærstående parter	64
Note 33 Honorar til revisor	65
Note 34 Betingede forpliktelser	65
Note 35 Kontanter og kontantekvivalenter og øvrige utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	65

REVISORS BERETNING	66
--------------------	----

KLP BANKHOLDING AS

Årsberetning 2017

KLP Bankholding-konsernet har hatt en god utvikling på boliglån og innskudd også i 2017 og netto renteinntekter har økt sammenlignet med fjoråret. Etablering av kredittkort på egen balanse er gjennomført. Resultat før skatt i KLP Bankholding-konsernet ble 103,0 millioner kroner i 2017. Både personmarkedet og offentlig marked har gitt positive bidrag til årsresultatet. KLP Bankholding-konsernet ble tilført 150 millioner kroner i ny egenkapital i desember.

KLP Bankens målgruppe i personmarkedet er medlemmer av pensjonsordningene i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap (KLP). Banken skal tilby produkter og tjenester til konkurransedyktige betingelser for å bidra til at virksomheter som har valgt KLP som pensjonsleverandør oppleves som attraktive arbeidsgivere. Tilstedeværelse i markedet for offentlige utlån gjennom KLP Kommunekreditt AS bidrar til konkurranse og dermed til at målgruppen kommuner, fylkeskommuner og virksomhet med offentlig garanti får tilgang til gunstig langsiktig finansiering.

KLP Banken AS eies 100 prosent av KLP gjennom KLP Bankholding AS. KLP Banken AS har to heleide datterselskaper, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS.

Virksomheten i KLP Banken AS med datterselskaper er inndelt i forretningsområdene personmarked og offentlige lån. Begge områdene er landsdekkende.

Selskapenes hovedkontor ligger i Trondheim.

RESULTATREGNSKAP

Tall i parentes viser fjorårets tall. KLP Bankholding-konsernet fikk et resultat før skatt på 103,0 millioner kroner i 2017. Resultatbidraget fra forretningsområdene er 42,3 (31,5) millioner kroner fra personmarkedet og 60,7 (59,3) millioner kroner fra offentlig marked. Etter skatt ble totalresultatet for 2017 77,2 millioner kroner mot 68,0 millioner kroner året før.

KLP Bankholding-konsernets egenkapitalavkastning ble 5,6 (6,1) prosent før skatt og 4,3 (4,6) prosent etter skatt.

Utlånsbalansen i KLP Bankholding-konsernet økte med 0,8 (3,6) milliarder kroner, eller 3 prosent i 2017. Tallet omfatter vekst i boliglån på 1,7 milliarder kroner, som tilsvarer 13 prosent, og en reduksjon i offentlige lån på 0,9 milliarder kroner, tilsvarende -5 prosent. Forvaltede

offentlige lån for KLP har derimot hatt god vekst også i 2017.

Stabile marginer på utlån og veksten i utestående lån og annen kreditt har bidratt til å øke netto renteinntekter med 24 prosent i 2017 sammenlignet med 2016. 66 prosent av KLP Bankholding-konsernets netto renteinntekter i 2017 kommer fra personmarkedet mot 65 prosent i 2016. Styret anser den underliggende resultatutvikling som god.

Verdiendringer på KLP Bankholding-konsernets likviditetsplasseringer har også i 2017 i sum vært positive på grunn av reduserte kredittpåslag i verdipapirmarkedet. Dette har gitt et bidrag til resultatet i 2017 på 7,3 millioner kroner, hvorav 4,2 millioner kroner i datterselskapet KLP Kommunekreditt AS. Ved utløpet av 2016 viste resultatregnskapet en netto gevinst tilknyttet verdipapirer på 18,4 millioner kroner.

Selskapene i bankholding-konsernet foretar jevnlig tilpasninger i løpetider på innlån for å redusere likviditetsrisiko

ØKONOMISK UTVIKLING I 2017 FOR KLP BANKHOLDING AS KONSERN

RESULTAT

MILLIONER KRONER	2017	2016	Endring
Resultat før skatt	103,0	90,8	12,2
Totalresultat etter skat	77,2	68,0	10,8
Netto renteinntekter	241,6	194,4	47,3

BALANSE

MILLIARDER KRONER	2017	2016	Endring
Utlånsutbetalinger inklusive forvaltede lån	16,8	16,3	0,4
Utlån på bankkonsernets balanse	30,8	30,0	0,8
Utlån som forvaltes for KLP	57,0	52,7	4,3

og for å tilfredsstille regulatoriske krav til likviditetsindikatorer og kapitaldekning (Basel III og CRD IV). Refinansiering av innlånsdelen i datterselskapene gir dermed behov for tilbakekjøp av egne utstedelser og dette gir resultat-effekter. I 2017 er det gjennomført flere tilbakekjøp av innlån, og dette har medført kostnader på 9,3 (10,2) millioner kroner.

Regnskapslinjen for netto gevinst/tap på finansielle instrumenter inneholder i tillegg til effekter av verdiendringer på verdipapirer og tilbakekjøp av innlån også effekter av pensjonsestimater og verdiendringer på utlån. I sum viser finansielle instrumenter en kostnad på 3,4 millioner kroner for regnskapsåret 2017. Det tilsvarende tallet for 2016 var en inntekt på 11,1 millioner kroner.

Banken gebyrlegger i begrenset omfang sine banktjenester i personmarkedet. Netto gebyr og provisjonsinntekter utgjør 11,1 (9,4) millioner kroner for 2017. Økningen fra i fjor har i hovedsak sammenheng med utlånsveksten.

Driftskostnader og avskrivninger utgjør 200,2 millioner kroner i 2017 mot 179,5 millioner kroner året før. Det gir en kostnadsvekst på 12 prosent. Endringen ut over normal prisstigning er også i 2017 i hovedsak knyttet til investeringer i IT-teknologi og digitalisering samt til effektivisering av prosesser for våre kunder og internt i banken. En del av kostnadsveksten er dessuten knyttet til etableringen av kredittkortvirksomheten på egen balanse.

Tap på utlån og annen kreditt utgjorde i 2017 3,2 millioner kroner og er i sin helhet knyttet til engasjementer i personmarkedet. Tilsvarende tall for 2016 var 1,1 million kroner. Ved etablering av kredittkortporteføljen på egen balanse ble det overtatt også misligholdte kreditter, og en del av disse er tapsført. Av de bokførte tap og tapsavsetninger er 2,1 millioner kroner knyttet til kredittkort og 1,1 millioner kroner til boliglån og øvrige kreditter. Styret oppfatter det slik at tapene er på et lavt nivå og mener at tapsavsetningene er tilstrekkelige.

Banken benytter et risikoklassifiserings-system for å analysere migrering mellom risikoklasser av boliglånskunder. Basert på denne analysen er det for 2017 foretatt gruppevis oppskrivninger på boliglån for 48 tusen kroner. Dette inngår i tap på utlån omtalt ovenfor. Tilsvarende tall for 2016 var en nedskrivning på 706 tusen kroner. Offentlig marked har ikke hatt tap på utlån.

I 2018 vil tapsavsetninger beregnes etter nye krav i norske regnskapsforskrifter (IFRS9). Det innebærer at avsetninger skal beregnes etter en annen modell enn den banken har benyttet til og med 2017. Det forventes at de samlede tapsavsetninger vil øke på grunn av endret beregning metode.

UTLÅNSFORVALTNINGEN TOTALT
KLP Bankholding-konsernet forvalter for KLP og på egen balanse en utlånsportefølje på totalt 87,5 (82,4) milliarder kroner.

Av forvaltede lån til offentlig/bedrift er 7,8 (9,1) milliarder kroner rene forvalteroppdrag for KLP, der inngåelse av låneavtaler, dokumentasjon og oppfølging av disse utføres av KLP. I den øvrige forvaltning for KLP har banken også et ansvar for tilbud, avtaleinngåelse og lånedokumentasjon etter mandat.

PERSONMARKEDET

Bankens hovedprodukter i personmarkedet er boliglån og innskudd. Fra mai 2017 er kredittkortvirksomheten etablert på bankens egen balanse gjennom utkjøp av en eksternt forvaltet portefølje. Kjøpet ble gjennomført for å kunne tilby et større produktspekter og bedre ivareta de av bankens kunder som ønsker kredittkort gjennom å utvikle produktet videre. Det innebærer at alle inntekter og tap på kredittkortvirksomheten heretter vil reflekteres i bankens regnskap.

En andel av boliglånsmassen i KLP Banken AS har i 2017 blitt overført til datterselskapet KLP Boligkreditt AS. Finansieringen av KLP Boligkreditt AS skjer i hovedsak ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett og er en viktig del av bank-konsernets finansiering. Det er videre overført boliglån fra KLP Banken AS til KLP for å erstatte innfrielse. Veksten på KLP Bankholding-konsernets balanse tilsvarer dermed i hovedsak samlet netto vekst totalt.

Utlån

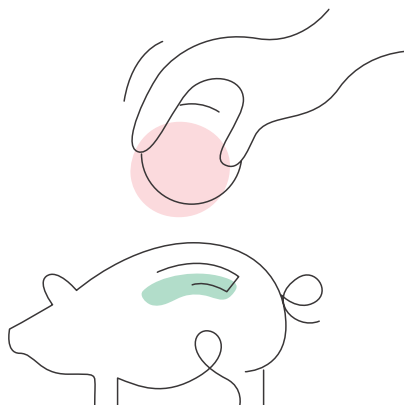
KLP Banken AS er en internettbasert bank uten et fysisk filialnett. Nettbanken

UTESTÅENDE LÅN (HOVEDSTOL) PER SELSKAP I KLP BANKEN-KONSERNET PER 31.12.17

MRD NOK	Boliglån	Offentlig/ bedrift	Sum utlån
SELSKAP			
KLP Banken AS (mor)	9,3	-	9,3
KLP Boligkreditt AS	5,0	-	5,0
KLP Kommunekreditt AS	-	16,1	16,1
KLP (Forvaltningsavtale)	3,3	53,8	57,0
Sum	17,6	69,9	87,5

11%

Boliglånsvekst

tilbyr enkle og konkurransedyktige spare- og låneprodukter og løsninger for å administrere disse. Ved utløpet av 2017 utgjorde utlån til personmarkedet på egen balanse 14,4 (12,7) milliarder kroner.

KLPs boliglånsporteføljer samlet har i 2017 økt fra 15,9 milliarder kroner til 17,6 milliarder kroner. Netto vekst i 2017 ble dermed 1,7 (1,8) milliarder kroner, eller 11 prosent. Brutto nye utbetalinger var samlet 7,4 (6,2) milliarder kroner. En stor og viktig kundegruppe er ansatte i kommuner og helseforetak som er medlemmer av KLPs pensjonsordninger. Porteføljen er pantesikret innenfor forsiktige verddivurderinger, og det gjøres i tillegg en grundig vurdering av låntageres betalingssevne og betjeningsvilje før lån innvilges.

Antall boliglånskunder ved utløpet av året er 12 681 (12 089) for KLP Banken og KLP samlet, hvorav medlemmer utgjør om lag 85 (84) prosent. Utlån med fast rente utgjorde 7 (8) prosent av utestående lån. Øvrige utlån var til flytende rente.

Det er bokført tap på boliglån i bank-selskapene for 1,1 (1,1) millioner kroner i 2017. Engasjementer med mislighold over 90 dager var 21,7 (22,2) millioner kroner ved utløpet av 2017, som utgjør 0,15 (0,18) prosent av KLP Bankens samlede utestående lån. Mislighold og tap på boliglån er dermed på et lavt nivå.

De utlånsprodukter KLP Banken AS tilbyr i personmarkedet omfatter ordinære boliglån, Fleksilån, Boliglån Ung, mellomfinansiering ved boligkjøp, lån til fritidsbolig og Seniorlån.

Øvrige bankprodukter i personmarkedet omfatter brukskonto, sparekonto, Boligsparing for Ungdom (BSU), debet- og kredittkort.

Kredittkort

KLP Banken AS har siden 2010 tilbudt et kredittkortprodukt gjennom en ekstern forvalter. I mai 2017 hadde denne porteføljen et utestående volum av trukket kreditt på 55,6 millioner kroner fordelt på 5200 utstedte kort, og KLP Banken AS benyttet en opsjon til å

kjøre porteføljen fra forvalter. Ved utløpet av 2017 er volumet økt til 60,5 millioner kroner og antall utstedte kort er 6500. Andelen aktive kort har økt fra 75 prosent til 78 prosent. Reise-forsikring er nå inkludert i produktet og rentesatsen på rentebærende kreditt er justert til et konkurransedyktig nivå.

På grunn av tapsavskrivninger, kostnader til kjøp av porteføljen samt systeminvesteringer er samlede kostnader i første driftsår 1,9 millioner kroner netto.

Innlån og innskudd som finansierer Personmarkedet.

Bankens produkter er prismessig særlig innrettet mot personer som er ansatt hos KLPs eiere eller mottar pensjon fra en tjenstepensjonsordning i selskapet. Markedsføringen av banken henvender seg også i første rekke mot medlemmer av pensjonsordningene. Gjennom 2017 økte antallet innskuddskunder i personmarkedet fra 44 300 til 52 500. Av innskuddskundene var andelen medlemmer 70 (71) prosent. Samlet innskuddsvolum fra personkunder var 7,7 (7,0) milliarder kroner ved utløpet av 2017.

KLP Banken AS tilbyr også et innskuddsprodukt for bedriftskunder. Ved utløpet av 2017 utgjør innskudd fra bedrifter 2,0 (1,7) milliarder kroner, som tilsvarer 20 (20) prosent av samlede innskudd. Bankens samlede innskudd økte i 2017 fra 8,7 milliarder kroner til 9,7 milliarder kroner ved utløpet av året.

Finansieringen av KLP Banken AS ut over innskudd og egenkapital er i form av sertifikat- og obligasjonsgjeld. Ved utløpet av 2017 var bankens utestående gjeld i sertifikater og obligasjoner 1,5 (2,4) milliarder kroner. Dette benyttes også til å delfinansiere datterselskapene.

KLP Banken AS benytter datterselskapet KLP Boligkreditt AS til å finansiere en del av utlånsvirksomheten i personmarkedet ved å utstede obligasjoner med fortrinnsrett i boliglån. I 2017 er det utstedt obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i boliglån for 0,6 (1,4) milliarder kroner. Utestående obligasjonsgjeld i KLP Boligkreditt AS utgjør

4,3 (3,7) milliarder kroner ved utløpet av 2017. Selskapet har oppnådd beste rating for sitt innlansprogram.

KLP Boligkreditt AS har i løpet av 2017 kjøpt boliglån for 2,2 (2,9) milliarder kroner fra KLP Banken AS. Ved årets slutt finansieres boliglån for 5,1 (4,7) milliarder kroner på KLP Boligkreditts balanse og 9,4 (8,0) milliarder kroner på morselskapets balanse.

OFFENTLIG MARKED

Utlån

KLP Bankholding-konsernets utlån til offentlig sektor finansieres gjennom datterselskapet KLP Kommunekreditt AS, i hovedsak ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i en sikkerhetsmasse bestående av lån til kommuner, fylkeskommuner eller til selskaper med offentlig garanti.

I tillegg har banken et forvalteroppdrag for KLP som innebærer at en betydelig andel av utlånsvirksomheten i offentlig sektor omfatter lån som er finansiert av KLP. Bankens forvalteroppdrag innebærer også forvaltning av lån til bedrifter og virksomheter som ligger utenfor KLP Kommunekreditts virkeområde som långiver til offentlig virksomhet i Norge. Ved utløpet av 2017 omfatter dette lån for 7,8 (9,1) milliarder kroner i utenlandsk valuta. Dette utlånsområdet er ikke nærmere omtalt nedenfor.

Det ble i 2017 utbetalt nye lån til offentlig sektor for til sammen 9,3 (10,1) milliarder kroner fra selskapene i KLP-konsernet. Avdrag og innfrielse utgjorde gjennom året 4,6 (5,4) milliarder kroner.

Samlede utlån til offentlige låntakere var 62,1 (57,4) milliarder kroner ved utløpet av 2017, en økning på 4,6 milliarder kroner eller 8 prosent fra 2016.

Av samlede utlån utgjør lån med fast rente 38 (39) prosent ved utløpet av 2017.

Det er i løpet av 2017 mottatt lånefore-spørser for om lag 74 (63) milliarder kroner. Veksten har, i tillegg til lånebehovene i norske kommuner, sammenheng med stor etterspørsel etter lån til veiprojekter og infrastruktur.

Akseptandelen var rundt 10 prosent av volumet i 2017 mot 16 prosent i 2016. Kredittrisikoen forbundet med utlån til kommuner og fylkeskommuner i Norge er begrenset til betalingsutsettelse og ikke til at betalingsforpliktelser faller bort. Dette følger av norsk lov, som gir långiver sikkerhet mot tap dersom en kommune ikke kan oppfylle sine betalingsforpliktelser. Ved betalingsutsettelse er også långiver i medhold av kommuneloven sikret erstatning for påløpte renter, forsinkelsesrenter og kostnader til inndrivelse. Verken KLP Bankholding-konsernet eller andre spesialiserte långivere har hatt kredittap på utlån til kommuner eller fylkeskommuner.

Innlån som finansierer Offentlig Marked

KLP Kommunekreditt AS utsteder obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av i hovedsak utlån til kommuner og fylkeskommuner eller bedrifter med kommunal garanti. Kostnadseffektiv finansiering skal bidra til at KLP Banken-konsernet kan tilby langsiktige utlån til gode

betingelser. KLP Kommunekreditt AS har oppnådd beste rating på sitt innlansprogram.

I det norske markedet er det utstedt obligasjoner med fortrinnsrett i lån til kommunal sektor for 17,1 (17,3) milliarder kroner ved utløpet av 2017. Nye emisjoner i 2017 var 4,5 (7,1) milliarder kroner. Det er ikke gjort utstedelser i utlandet.

BALANSE OG SOLIDITET

Forvaltningskapitalen i KLP Bankholding-konsernet var 35,0 (34,4) milliarder kroner ved utløpet av 2017. Sammensetningen er vist i tabell under.

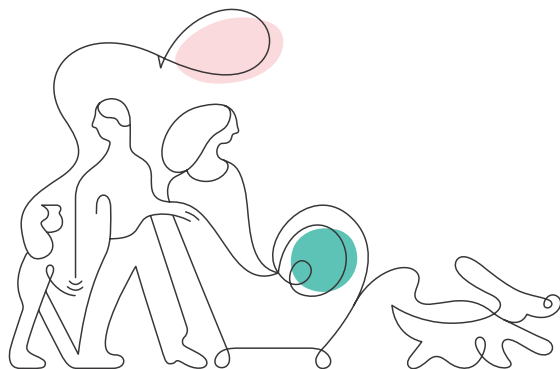
I desember 2017 vedtok generalforsamlingen i KLP Bankholding AS en aksjekapitalutvidelse på 150 millioner kroner, som også ble innbetalt i desember.

Konsernets ansvarlige kapital, basert på styrets forslag til disponering av resultatet i konsernselskapene, var 2,0 (1,8) milliarder kroner ved utløpet av 2017. Kjernekapitalen er identisk med ansvarlig kapital. Det gir kapitaldekning og kjernekapitaldekning på 21,3 (19,0) prosent. Gjeldende kapitalkrav inklusive kapitalbuffer er 14,1 prosent kjernekapitaldekning og 17,6 prosent kapitaldekning. KLP Banken AS har fått et Pilar 2-tillegg på 2,1 prosent som inngår i bankens kapitalkrav ved utløpet av 2017.

I tillegg vil KLP Banken AS ha en buffer på minimum 0,5 prosent over det faktiske kapitalkravet for pilar 1 og pilar 2 risikoer, slik at kapitalmålet er 18,1 prosent.

BALANSE OG SOLIDITET

FORVALTNINGSKAPITAL MRD NOK	KLP Bankholding konsern
Offentlige utlån/kommunal garanti	16,3
Utlån til privatpersoner	14,4
Verdipapirer og likviditet	4,1
Øvrige eiendeler	0,1
Sum	35,0

Risikovektet balanse var 9,2 (9,2) milliarder kroner. Uvektet kapitaldekning i KLP Bankholding-konsernet var 5,7 (5,2) prosent. Soliditeten vurderes som god.

LIKVIDITET

Kontantstrømoppstillingen til regnskapet viser at bankens likviditetssituasjon er tilfredsstillende da selskapet har anskaffet finansiering i større omfang enn det likviditetsbehovet fra driften krever.

Ledig likviditet er plassert i andre banker og i rentebærende papirer. Plasseringer i kredittinstitusjoner var på 1,3 (1,6) milliarder kroner, og bokført verdi av porteføljen med rentebærende papirer som vurderes til virkelig verdi var 2,8 (2,7) milliarder kroner i bankholding-konsernet ved årsskiftet. Investeringene i rentebærende papirer er i hovedsak bokført i KLP Kommune-kreditt AS. Likviditetsporteføljen består i sin helhet av norske høyt ratede bankobligasjoner med fortrinnsrett og obligasjoner utstedt av norske kommuner eller norsk stat.

KLP Bank-konsernet rapporterer likviditetsreserven (LCR) månedlig for konsernet totalt og kvartalsvis for de enkelte selskapene. Ved utløpet av 2017 var LCR for konsernet 470 (276) prosent og for KLP Banken AS 398 (165) prosent.

ANVENDELSE AV ÅRSRESULTAT

Årsregnskapet i KLP Bankholding AS viser et totalresultat for 2017 på -36 tusen kroner etter skatt. Styret foreslår at underskuddet i sin helhet belastes annen egenkapital.

OM REGNSKAPET

Årsregnskapet gir etter styrets vurdering

et korrekt bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. Forutsetningene for fortsatt drift er til stede, og dette er lagt til grunn i årsregnskapet.

KLP Bankholding AS avlegger regnskap i henhold til "Forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike" og regnskapsloven, mens KLP Bankholding-konsern avlegger regnskap i henhold til de internasjonale regnskapsstandardene IFRS som er godkjent av EU med tilhørende fortolkninger. Se note 2 for nærmere informasjon.

RATING

Ratingbyråenes vurdering av selskapene i KLP Bankholding-konsernet er viktig for selskapenes innlånsvilkår. Selskapene benytter Moody's til kreditt-rating av obligasjoner. Alle utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) er gitt rating Aaa, som er den beste rating som kan oppnås.

RISIKOSTYRING

Banken er eksponert mot ulike typer risiko og har etablert et rammeverk for risikostyring som har til hensikt å sørge for at risikoer blir identifisert, analysert og gjenstand for styring ved hjelp av retningslinjer, rammer, rutiner og instruksjoner.

Det er fastsatt egne retningslinjer for de mest sentrale eenkeltrisikoen, som er likviditetsrisiko, kredittisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko og compliance-risiko, og en overordnet retningslinje for risikostyring som omfatter prinsipper, organisering, rammer mv. for bankens samlede risiko. Retningslinjene vedtas av styret og revideres minst

én gang per år. Retningslinjene er av overordnet karakter og utfylles av rutiner, reglement og instruksjoner fastsatt på administrativt nivå.

Den overordnede retningslinjen for risikostyring omhandler blant annet roller i selskapets risikostyring, herunder krav til og retningslinjer for risikokontroll-funksjonen. Formålet med risikokontrollfunksjonen er blant annet å kontrollere at retningslinjene blir fulgt.

Stresstesting benyttes som metode for risikovurdering og som verktøy for kommunikasjon og meningsutveksling rundt risikoforhold. Med stresstesting forstås i denne sammenheng både følsomhets- og scenarioanalyser.

Retningslinjene inkluderer risikotoleranse for de enkelte risikoene og for den samlede risiko. Risikotoleransene er definert ut fra ulike stresscenarier, og det gjennomføres jevnlig ulike former for stresstesting for å måle at den faktiske eksponeringen ligger innenfor vedtatte toleransegrenser.

Banken skal ha en forsiktig risikoprofil og inntjeningen skal i all hovedsak være et resultat av inn- og utlånsaktiviteter og likviditetsforvaltning. Dette innebærer at banken skal ha lav markedsrisiko og at rente- og valutarisiko som oppstår i inn- og utlånsaktiviteten reduseres ved hjelp av derivater. Bankens skal ha en forsvarlig langsiktig finansiering og det er etablert rammer for å sikre at denne målsettingen blir oppnådd. Kreditt-risikoen er lav og selskapets utlån er i hovedsak begrenset til lån med kommunal risiko og lån med pant i bolig- og fritidseiendom. Forvaltning av bankens likviditet skjer i form av plasseringer,

som tilfredsstillende krav til kredittkvalitet og verdipapirer i tråd med styregodkjente kredittlinjer.

Det er et mål at banken skal ha lav operasjonell risiko og være kjennetegnet ved høy faglig kompetanse, gode rutiner og effektiv drift.

Banken har etablert en årlig prosess for vurdering og tallfesting av vesentlige risikoer og beregning av kapitalbehov (ICAAP), og vurdering av likviditets- og finansieringsrisiko (ILAAP). Kapitalbehovsvurderingen er fremoverskudende, og i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) vurderes behovet i lys av planlagt vekst, besluttede strategiske endringer mv. Styret tar aktivt del i disse vurderingene og i tilknytning til kapitalbehovsvurderingen vedtar styret et ønsket nivå for samlet kapital. Dette nivået benevnes kapitalmål.

Styret i KLP Banken AS har nedsatt et risikoutvalg. Risikoutvalget behandler saker særlig knyttet til risiko, og har en rådgivende funksjon overfor styret.

STYRETS ARBEID

Styret har avholdt sju styremøter i 2017. For oversikt over ytelser til styrets medlemmer og ledelse, se note 28 til årsregnskapet.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE

Selskapets vedtekter og gjeldende lovgivning gir føringer for eierstyring, selskapsledelse, og en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse.

Styret fastsetter retningslinjene for selskapets virksomhet. Forpliktende avtaler kan signeres av administrerende direktør eller styrets leder alene. Administrerende direktør har den daglige ledelse av selskapet i samsvar med instruks fastsatt av styret.

Redegjørelse om KLP Bankens foretaksstyring er tilgjengelig på KLPs web-sider (<https://www.klp.no/om-klp>).

ARBEIDSMILJØ OG ORGANISASJON

I bankkonsernet var det 70 (67) fast ansatte ved utløpet av 2017. Alle ansettelsesforhold er i KLP Banken AS. To

ansatte har i tillegg funksjoner i datterselskapene KLP Kommunekredit AS og KLP Boligkredit AS. I tillegg til KLP Bankens egen balanse, forvalter ansatte i KLP Banken AS etter avtale utlånsporteføljer finansiert av KLP og av datterselskapene.

De ansatte er bankens viktigste ressurs og har gjennomgående lang erfaring og betydelig kreditt- og markedskompetanse, både innen personmarkedet og offentlig sektor. Nye produkter, tjenester og regulatoriske krav til medfører endringer i virksomheten og gir behov for omstilling og ny kompetanse. Videreutvikling av organisasjonen med sikte på sterkere markedsorientering og kompetanseutvikling er viktige elementer i selskapets planer og aktiviteter.

Det gjennomføres jevnlig undersøkelser blant alle ansatte som måler engasjement, arbeidsmiljø, trivsel og etterlevelse av KLPs verdier. Resultatet av disse målingene viser at medarbeiderne overveiende er engasjerte og trives i KLP. Selskapene har et arbeidsmiljø- og samarbeidsutvalg (SAMU), som består av representanter fra ledelsen, KLPs HR-avdeling og de tillitsvalgte. Styrets vurdering er at samarbeidet mellom ledelsen i bankselskapet og de ansatte er godt, og at dette også gjelder arbeidsmiljøet i KLP Bankholding-konsernet.

KLP-konsernet har som målsetting et sykefravær under 4 prosent. Sykefraværet i banken var 4,3 (3,7) prosent i 2017, hvorav langtidsfraværet var på 2,6 (1,9) prosent og korttidsfraværet på 1,7 (1,8) prosent. Fraværet følges opp av ledere og HR-avdelingen. Det har ikke vært vesentlige skader eller ulykker i 2017.

Som en del av KLP-konsernet følger banken konsernets retningslinjer for likestilling og mangfold, der mål, virkemidler og aktiviteter tar hensyn til de diskrimineringsgrunnlag lovverket beskriver. Egne mål for likestilling og mangfold er vedtatt i sentralt arbeidsutvalg. Ved rekruttering uttrykkes som standard at kontakt ønskes med alle kvalifiserte jobbsøkere uansett alder, kjønn, funksjonsevne, politisk ståsted,

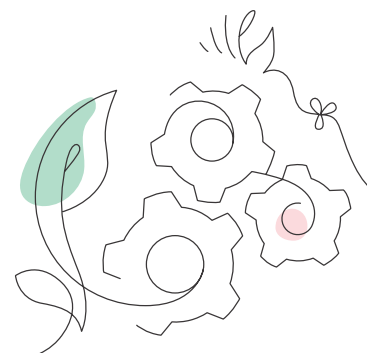

Foto: Roar Grønstad

Styret i KLP Bankholding AS. Fra venstre: Christin Kleppe, Aage E. Schaanning, Ingrid Aune, Sverre Thornes, Espen Trandum, Aina Iren Slettedal Eide, Kjell Fosse.

seksuell orientering eller etnisk bakgrunn. KLP Banken AS følger også KLP-konsernets etiske retningslinjer og retningslinjene for varsling.

Av KLP Bankholding-konsernets ansatte er 55 (61) prosent kvinner. Det tilstrebes balanse mellom kvinner og menn på alle stillingsnivåer. Andelen kvinner i ledende stillinger var 50 (50) prosent. Ved utgangen av 2017 består styret i KLP Bankholding AS av tre kvinner og fire menn, hvorav en kvinne og en mann er valgt blant de ansatte.

YTRE MILJØ

KLP har med sin samfunnsansvarsstrategi, forpliktet seg til å ha gode rutiner for måling og reduksjon av selskapenes miljøpåvirkning. I likhet med KLP-konsernet for øvrig, tar banken sin miljøpåvirkning på alvor. Som kontorbedrift er det først og fremst energiforbruk, transport, avfall og innkjøp som kan påvirkes. KLP Banken AS er miljøsertifisert.

SAMFUNNSANSVAR

KLP-konsernet, inkludert banken, skal bidra til bærekraftige investeringer og

ansvarlig forretningsdrift. Dette virkeliggjøres ved handlinger knyttet opp til konsernets forretning. KLP har signert FNs Global Compact, og er med det forpliktet til å arbeide for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og anti korrupsjon. KLP-konsernet jobber med problemstillinger knyttet til blant annet klima, korrupsjon, menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og skatt.

Samfunnsansvar inkluderes også i styringsdokumenter gjennom blant annet retningslinjer for etikk, miljø og ansvarlige investeringer. Utdypende beskrivelse av mål, tiltak og resultater er tilgjengelig på KLPs websider (<https://www.klp.no/om-klp/samfunnsansvar>).

FRAMTIDSUTSIKTER

Bankens primære målgruppe i personmarkedet er medlemmer av KLPs pensjonsordninger. En stor del av Norges befolkning inngår i denne gruppen og mulighetene til å videreutvikle bankens posisjon i dette segmentet vurderes som gode. Medlemsandelen for alle bankprodukter samlet, var 70 (71) prosent ved siste årsskifte.

Prisutviklingen på boliger det siste året har vært negativ i noen områder og det gir usikkerhet for utviklingen videre. Norske husholdningers gjennomsnittlige gjeldsbelastning er historisk høy og noen grupper er dermed sårbare for økt rentenivå og arbeidsledighet. Utviklingen innen arbeidsledighet og økonomisk vekst har derimot vært positiv.

Betjeningsevnen for boliglån i de viktigste kundegruppene for banken, som i hovedsak er offentlig ansatte, antas å være tilfredsstillende også fremover og det vil bidra til at mislighold og tap begrenses. Banken vil videreføre sin konservative kredittpolicy for å opprettholde lav risiko i boliglånsporføljen og annen kreditt.

Banknæringen utfordres stadig av ny teknologi og nye aktører fra andre bransjer utenfor næringen. Banken har som mål å utnytte utprøvd teknologi for å kunne tilby relevante, kundevennlige og effektive tjenester til kundene. Dette innebærer behov for betydelige IT-investeringer også i årene fremover, og vil være en vesentlig forutsetning for at vekst- og lønnsomhetsmålene kan nås.

KLP Boligkreditt AS inngår som en viktig del av finansieringsstrukturen i KLP Banken-konsernet gjennom adgang til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av boliglån. Det gir fleksibilitet i valg mellom markedsfinansiering og innskudd som finansieringskilder for fortsatt utlansvekst.

Innskudd fra personer og bedrifter utgjør en sentral del av bankens finansiering. Bankinnskudd er grunnlaget for konsesjon og er viktig som en del av totaltilbudet til medlemmer og andre kunder. Ikke alle kundene er i posisjon til eller ønsker lån og det er nødvendig at banken kan tilby gode spareprodukter. Banken har ambisjoner om videre innskuddsvekst.

I 2017 ble kredittkortvirksomheten etablert på egen balanse. Det vil være

viktig også fremover å utvikle bankprodukter som kan bidra til økt inntjening og samtidig opprettholde fokuset på at medlemmene skal ha gode og forutsigbare betingelser.

Kommunene har gjennom flere år utviklet et godt og omfattende tjenestetilbud til befolkningen. Kombinert med økt levealder, inntekts- og befolkningsvekst gir det grunn til å forvente et vedvarende høyt investeringsnivå i offentlig sektor. Etterspørselen etter lån fra kommuner og prosjekter med kommunale garantier og kommunalt eierskap antas derfor å forbli høy i årene fremover.

Tilstedeværelsen av KLP Kommunekreditt AS i markedet for offentlige utlån bidrar til konkurranse og derved til at offentlig sektor får tilgang til langsiktig finansiering til gode betingelser.

KLP Kommunekreditt AS er landets eneste kredittforetak som utsteder obligasjoner med sikkerhet i en utlansmasse bestående av lån til offentlig sektor. Kundeundersøkelser viser at låntakerne ønsker konkurranse om kredittgivning til kommuner.

Banken har god soliditet og en egenkapitalsituasjon som tilfredsstillende stadig strengere regulatoriske krav. Kombinert med lav kredittrisiko i utlansvirksomheten er det et godt utgangspunkt for å oppnå tilgang til best mulig finansiering i kapitalmarkedene. Banken er derfor godt rustet for videre utvikling og vekst.

Oslo, 14. mars 2018
Styret i KLP Bankholding AS

SVERRE THORNES

Leder

AAGE E. SCHAANNING

Nestleder

Aina Slettedal Eide

AINA SLETTEDAL EIDE

INGRID AUNE

KJELL FOSSE

CHRISTIN KLEPPE

Valgt blant de ansatte

ESPEN TRANDUM

Valgt blant de ansatte

LEIF MAGNE ANDERSEN

Administrerende direktør

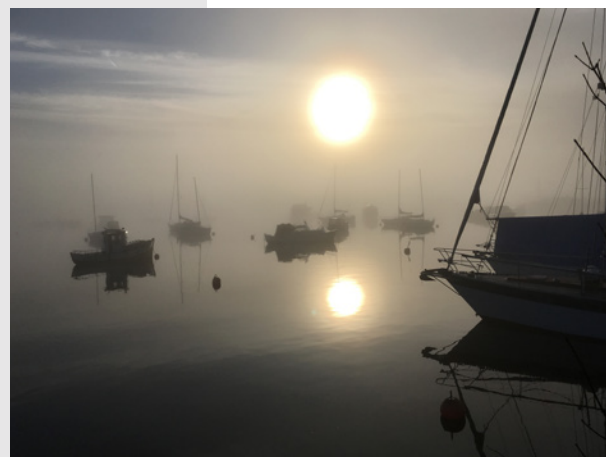

Torun Wahl
Ansatt i KLP Bedriftspensjon

KLP i bilder

KLPs årsrapporter er illustrert med bilder fra vår årlige interne fotokonkurranse.

Våre ansatte leverte 118 flotte bidrag til konkurransen. Her kan du se noen av dem.

Linn Eriksen Løken
Ansatt i KLP Eiendom

Vidar Stenseth
Ansatt i IT

Gisle Hunvik
Ansatt i KLP Kapitalforvaltning

Ina Elisabeth Fikse
Ansatt i Livdivisjonen

Karoline Baltzersen
Ansatt i KLP Skadeforsikring

Resultatregnskap

KLP BANKHOLDING AS

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern			
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	NOTE	TUSEN KRONER	NOTE	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
36	29		Renteinntekter og lignende inntekter		781 720	765 651
0	0		Rentekostnader og lignende kostnader		-540 072	-571 301
36	29	9	Netto renteinntekter	9	241 648	194 350
0	0		Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester		13 452	10 966
0	0		Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester		-2 273	-1 564
0	0	10	Netto gebyr- og provisjonsinntekter	10	11 179	9 402
0	0		Andre honorarinntekter		57 028	57 028
0	0	4	Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter	4	-3 382	11 119
0	0		Sum andre driftsinntekter		53 646	68 146
0	0	29	Lønn og administrasjonskostnader	29	-66 358	-57 801
0	0	22,23	Avskrivninger	22,23	-6 423	-4 146
-489	-70	33	Andre driftskostnader	33	-127 505	-118 041
0	0	17	Tap på utlån, garantier m.v.	17	-3 152	-1 119
-489	-70		Sum driftskostnader		-203 438	-181 107
-453	-41		Driftsresultat før skatt		103 035	90 791
109	5	25	Skatt på ordinært resultat	25	-25 076	-22 248
-345	-36		Årsresultat		77 959	68 543
0	0		Estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler		-1 145	-863
0	0		Skatt estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler	25	286	216
0	0		Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultat		-859	-647
0	0		Verdiregulering finansielle eiendeler tilgjengelig for salg		68	121
0	0		Skatt på verdiregulering finansielle eiendeler	25	-17	-30
0	0		Poster som kan bli omklassifisert til resultat		51	91
0	0		Sum utvidet resultat		-808	-556
-345	-36		ÅRETS TOTALRESULTAT		77 151	67 987
OVERFØRINGER OG DISPONERINGER						
345	36		Disponert til/fra annen egenkapital			
345	36		SUM OVERFØRINGER OG DISPONERINGER			
-0,02 %	0,00 %		Årsresultat i % av forvaltningskapitalen		0,22 %	0,20 %
-0,02 %	0,00 %		Totalresultat i % av forvaltningskapitalen		0,22 %	0,20 %

Balanse

KLP BANKHOLDING AS

KLP Bankholding AS				KLP Bankholding AS konsern		
31.12.2016	31.12.2017	NOTE	TUSEN KRONER	NOTE	31.12.2017	31.12.2016
EIENDELER						
0	0	16,35	Fordringer på sentralbanker	16,35	45 140	0
4 614	4 555	16,35	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	16,35	1 290 652	1 552 696
0	0		<i>herav bundne midler</i>		3 254	2 891
0	0	16	Utlån til og fordringer på kunder	16	30 762 782	29 962 467
0	0	11	Rentebærende verdipapirer	11	2 759 018	2 717 513
0	0		Aksjer, andeler og grunnfondsbevis		461	394
1 640 000	1 790 000	21	Eierinteresser i konsernselskaper	21	0	0
0	0	7	Finansielle derivater	7	91 394	123 179
109	114	25	Utsatt skattefordel	25	7 506	7 025
0	0	22	Varige driftsmidler	22	742	538
0	0	23	Immaterielle eiendeler	23	27 153	19 955
0	0	31	Andre eiendeler	31	818	3 370
1 644 723	1 794 669		SUM EIENDELER		34 985 666	34 387 135
GJELD OG EGENKAPITAL						
GJELD						
0	0	19	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	19	22 924 274	23 451 374
0	0	20	Innskudd	20	9 669 046	8 687 859
0	0	7	Finansielle derivater	7	188 103	253 615
18	0	30	Annen gjeld	30	74 720	93 001
0	0	30	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	30	47 261	46 174
18	0		SUM GJELD		32 903 404	32 532 024

Balansen fortsetter neste side.

Balanse

KLP BANKHOLDING AS

KLP Bankholding AS				KLP Bankholding AS konsern		
31.12.2016	31.12.2017	NOTE	TUSEN KRONER	NOTE	31.12.2017	31.12.2016
EGENKAPITAL						
989 050	1 064 550		Aksjekapital		1 064 550	989 050
655 950	730 450		Overkurs		730 450	655 950
-295	-331		Annen egenkapital		287 262	210 111
1 644 705	1 794 669		SUM EGENKAPITAL		2 082 262	1 855 111
1 644 723	1 794 669		SUM GJELD OG EGENKAPITAL		34 985 666	34 387 135

Oslo, 14. mars 2018
Styret i KLP Bankholding AS

SVERRE THORNES
Leder

AAGE E. SCHAANNING
Nestleder

AINA SLETTEDAL EIDE

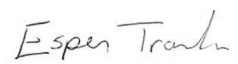
INGRID AUNE

KJELL FOSSE

CHRISTIN KLEPPE
Valgt blant de ansatte

ESPEN TRANDUM
Valgt blant de ansatte

LEIF MAGNE ANDERSEN
Administrerende direktør

Egenkapitaloppstilling

KLP BANKHOLDING AS

2017 TUSEN KRONER	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2017	989 050	655 950	-295	1 644 705
Årsresultat	0	0	-36	-36
Årsresultat	0	0	-36	-36
Innbetalt egenkapital i perioden	75 500	74 500	0	150 000
Sum transaksjoner med eierne	75 500	74 500	0	150 000
Egenkapital 31.12.2017	1 064 550	730 450	-331	1 794 669

2016 TUSEN KRONER	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2016	860 700	534 300	50	1 395 050
Årsresultat	0	0	-345	-345
Årsresultat	0	0	-345	-345
Innbetalt egenkapital i perioden	128 350	121 650	0	250 000
Sum transaksjoner med eierne	128 350	121 650	0	250 000
Egenkapital 31.12.2016	989 050	655 950	-295	1 644 705

	Antall aksjer	Pålydende	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 1. januar 2017	7 550 000	0,131	989 050	655 950	-295	1 644 705
Endringer i perioden 1. januar - 31. desember		0,010	75 500	74 500	-36	149 964
Egenkapital 31. desember 2017	7 550 000	0,141	1 064 550	730 450	-331	1 794 669

Det er én aksjeklasse. Alle aksjene er eid av Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap.

Egenkapitaloppstilling

KLP BANKHOLDING AS KONSERN

2017 TUSEN KRONER	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2017	989 050	655 950	210 111	1 855 111
Årsresultat	0	0	77 959	77 959
Utvidet resultat	0	0	-808	-808
Årets totalresultat	0	0	77 151	77 151
Mottatt konsernbidrag	0	0	58 624	58 624
Avgitt konsernbidrag	0	0	-58 624	-58 624
Innbetalt egenkapital i perioden	75 500	74 500	0	150 000
Transaksjoner med eierne	75 500	74 500	0	150 000
Egenkapital 31.12.2017	1 064 550	730 450	287 262	2 082 262

2016 TUSEN KRONER	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2016	860 700	534 300	117 684	1 512 684
Årsresultat	0	0	68 543	68 543
Utvidet resultat	0	0	-556	-556
Årets totalresultat	0	0	67 987	67 987
Mottatt konsernbidrag	0	0	90 520	90 520
Avgitt konsernbidrag	0	0	-66 079	-66 079
Innbetalt egenkapital i perioden	128 350	121 650	0	250 000
Årets totalresultat	128 350	121 650	24 440	274 441
Egenkapital 31.12.2016	989 050	655 950	210 111	1 855 111

Kontantstrømoppstilling

KLP BANKHOLDING AS

KLP Bankholding AS				KLP Bankholding AS konsern		
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	NOTE	TUSEN KRONER	NOTE	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
OPERASJONELLE AKTIVITETER						
0	0		Innbetalinger av renter, provisjoner og gebyrer fra kunder		748 414	706 238
0	0		Utbetalinger av renter, provisjoner og gebyrer til kunder		-130 191	-119 632
0	0		Utbetalinger på utlån kunder og kredittinstitusjoner		-8 769 573	-9 711 829
0	0		Innbetalinger på utlån kunder og kredittinstitusjoner		7 819 988	5 883 170
0	0		Utbetaling ved kjøp av kredittkortportefølje		-9 547	0
0	0		Innbetalinger på kundeinnskudd bank		979 913	1 263 356
-472	-88		Netto inn-/utbetaling til drift		-147 339	-103 614
0	0		Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnretninger, arbeidsgiveravgift mv.		-60 901	-54 296
36	29		Renter plasseringskonti		11 636	13 456
0	0		Netto inn-/utbetalinger vedrørende andre operasjonelle aktiviteter		45 677	90 936
0	0		Betalt inntektsskatt		0	0
-436	-59		Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		488 077	-2 032 215
INVESTERINGSAKTIVITETER						
0	0		Innbetalinger vedrørende salg av verdipapirer		1 906 778	3 994 493
0	0		Utbetalinger vedrørende kjøp av verdipapirer		-1 946 683	-2 917 899
0	0		Innbetalinger av renter fra verdipapirer		38 520	59 173
0	0		Utbetaling kjøp av driftsmidler		-4 279	-6 386
-250 000	-150 000		Utbetaling vedrørende aksjer i datterselskap		0	0
-250 000	-150 000		Netto kontantsrøm fra investeringsaktiviteter		-5 664	1 129 381
FINANSIERINGSAKTIVITETER						
0	0		Innbetaling av lån		4 074 000	8 588 430
0	0		Avdrag og innfrielse av lån		-731 972	-1 487 014
0	0		Utbetaling ved tilbakekjøp av lån		-3 805 000	-5 483 000
0	0		Utbetaling av renter på lån		-383 886	-387 798
250	0		Netto innbetaling/ utbetaling(-) ved andre kortsiktige poster		0	0
250 000	150 000		Innbetaling ved utstedelse av egenkapital		150 000	250 000
0	0		Utbetaling avgitt konsernbidrag		-19 541	0
250 250	150 000		Netto kontanstrøm fra finansieringsaktiviteter		-716 399	1 480 618
-186	-59		Netto kontantstrøm i perioden		-233 986	577 784
4 800	4 614		Likviditetsbeholdning ved inngangen av perioden		1 527 859	950 075
4 614	4 555	35	Likviditetsbeholdning ved utgangen av perioden	35	1 293 873	1 527 859
-186	-59		Netto innbetaling/ utbetaling(-) i perioden		-233 986	577 784

Noter til regnskapet

KLP BANKHOLDING AS

NOTE 1 Generell informasjon

KLP Bankholding AS ble stiftet 25.02.2009. Foretaket skal utøve sine eierinteresser i foretak i konsernet som driver bank- eller finansieringsvirksomhet innenfor rammen av den lovgivningen som til enhver tid gjelder, og skal ikke drive annen virksomhet. KLP Bankholding AS er registrert og hjemmehørende i Norge. Hovedkontoret har adresse Dronning Eufemias gate 10, 0191 Oslo. KLP Bankholding AS eier alle aksjene i KLP Banken AS.

Foretaket er et datterselskap Kommunal Landspensjonskasse (KLP). KLP er et gjensidig forsikringsselskap. KLP Bankholding AS eier 100% av aksjene i KLP Banken AS.

Årsregnskapet er tilgjengelig på klp.no.

NOTE 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene

Nedenfor følger en beskrivelse av de vesentligste regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelsen av selskapsregnskapet og konsernregnskapet til KLP Bankholding AS. Disse prinsippene er benyttet på samme måte for alle perioder som er presentert, dersom ikke annet fremgår.

2.1 BASISPRINSIPPER

Selskapsregnskapet for KLP Bankholding AS er satt opp i samsvar med forskrift nummer 1240 "Forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike", heretter benevnt årsregnskapsforskriften, av 16.12.1998. Dette innebærer at foretakets årsregnskap er utarbeidet i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder med de tillegg som følger av årsregnskapsforskriften. Foretaket har benyttet Forskrift nr 57 av 21.01.2008 "Forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder" for føring av konsernbidrag. Det innebærer at regnskapsført konsernbidrag er presentert som netto fordring/gjeld, selv om konsernbidragene ikke er vedtatt på balansetidspunktet.

Konsernregnskapet for KLP Bankholding AS er utarbeidet i samsvar med International Financial Reporting Standards (IFRS) godkjent av EU

med enkelte tillegg som følger av regnskapsloven og årsregnskapsforskriften for banker.

Regnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Finansielle eiendeler og gjeld (herunder finansielle derivater) vurdert til virkelig verdi over resultatet.
- Finansielle eiendeler og gjeld vurdert etter reglene om virkelig verdisikring.

For å utarbeide regnskap etter IFRS, må ledelsen foreta regnskapsmessige estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke konsernets regnskapsførte verdi av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimater. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimater av vesentlig betydning for konsernet er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i tusen kroner uten desimal med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

2.1.1. Endringer i regnskapsprinsipper og opplysninger

a) Nye og endrede standarder tatt i bruk av foretaket i 2017.

Det er ikke tatt i bruk standarder, endringer eller fortolkninger som har trådt i kraft i 2017 som har hatt vesentlige påvirkning på foretakets/konsernets regnskap.

b) Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft og hvor foretaket/konsernet ikke har valgt tidlig anvendelse.

IFRS 9 *Finansielle instrumenter* regulerer klassifisering, måling og innregning av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser, innfører nye regler for sikringsbøkerføring, og en ny nedskrivningsmodell for finansielle eiendeler. Foretaket vil ta i bruk standarden fra og med 2018. IFRS 9 skal anvendes retrospektivt, med unntak for sikringsbøkerføring. Retrospektiv anvendelse innebærer at KLP Bankholding-konsernet skal lage åpningsbalansen 1.1.2018 som om de alltid har anvendt de nye prinsippene. Som tillatt i overgangsbestemmelsene til IFRS 9, vil KLP Bankholding-konsernet ikke omarbeide sammenligningstall for tidligere perioder ved implementering av standarden

01.01.2018. Effektene av nye prinsipper i åpningsbalansen for 2018 føres mot egenkapitalen.

IFRS 9 erstatter klassifikasjons- og målemodellene i IAS 39 med én modell som i utgangspunktet bare har tre kategorier: amortisert kost og virkelig verdi med verdiendring i utvidet resultat og virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Klassifisering av utlån vil avhenge av enhetens forretningsmodell for styring av sine finansielle eiendeler og karakteristikken av kontantstrømmene til de finansielle eiendelene. Et gjeldsinstrument måles til amortisert kost hvis: a) forretningsmodellen er å eie den finansielle eiendelen for å motta de kontraktsfestede kontantstrømmene, og b) instrumentets kontraktsmessige kontantstrømmer utelukkende representerer betaling av hovedstol og renter. Dersom kriteriene over er tilstede, men at forretningsmodellen i tillegg åpner for salg fra porteføljen, skal gjeldsinstrumentet måles til virkelig verdi med verdiendring over utvidet resultat, med renteinntekt, valutaomregnings-effekter og eventuelle nedskrivninger presentert i det ordinære resultatet. Verdiendringer ført over utvidet resultat skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse av eiendelene.

Alle andre gjelds- og egenkapitalinstrumenter, herunder investeringer i komplekse instrumenter, må regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet. Det er et unntak for investeringer i egenkapitalinstrumenter som ikke er holdt for

handel og som ikke er et betinget vederlag etter en virksomhetsoverdragelse. For slike investeringer kan verdiendringene tas over utvidet resultat, uten påfølgende resirkulering til resultatet.

For finansielle forpliktelser som enheten velger å måle til virkelig verdi, må delen av verdiendringen som skyldes endring i egen kredittrisiko innregnes i utvidet resultat med mindre dette skaper eller forsterker et regnskapsmessig misforhold, og ikke i resultatet som under IAS 39.

De nye reglene for sikringsbokføring innebærer at regnskapsføring av sikring bedre reflekterer alminnelig praksis for risikostyring i foretakene. Som en generell regel, vil det være lettere å anvende sikringsbokføring fremover. Den nye standarden introduserer også utvidede informasjonskrav og endringer i regler for presentasjon av sikring.

KLP Bankholding-konsernet har vurdert klassifisering og måling av eiendeler og gjeld omfattet av den nye standarden. Utlån som ytes med tanke på videresalg i tillegg til å motta forventede kontantstrømmer måles til virkelig verdi med verdiendring over utvidet resultat. Utstedte utlån som ikke er anskaffet med tanke på videresalg, men kun med tanke på å motta kontraktsfestede kontantstrømmer, måles til amortisert kost. Andre finansielle instrumenter har vært regnskapsført til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Dette vil bli videreført under IFRS 9.

Øvrige endringer i klassifikasjon og måling av betydning er innføring av en ny nedskrivningsmodell for tap på utlån og fordringer som bygger på forventede kredittap.

Modellen tar utgangspunkt i tre stadier avhengig av endring i kredittkvalitet. Hvordan nedskrivningstapet skal måles, fastsettes for hvert enkelt stadium og modellen benytter effektiv rentemetoden. En forenklet tilnærming er tillatt for finansielle eiendeler som ikke har en betydelig finansieringskomponent (f.eks kundefordringer). Ved førstegangsinnregning, og i tilfeller hvor kredittrisikoen ikke har økt betydelig etter førstegangsinnregning, skal det avsettes for kredittap som ventes å oppstå de neste 12 måneder (trinn 1). Hvis kredittrisikoen har økt betydelig, skal avsetningen tilsvare forventet kredittap over eiendelens forventede levetid (trinn 2). Dersom det inntreffer en taphendelse, foretas det nedskrivning som tilsvarer forventet tap på engasjementet over hele levetiden (trinn 3).

I KLP Bankholding-konsernet er vurderingen av hva som anses å være en betydelig endring i kredittrisiko for boliglån basert på en kombinasjon av kvantitative og kvalitative indikatorer og "backstops". Den viktigste driveren for betydelig endring i kredittrisiko for boliglån i KLP Bankholding-konsernet er endring i sannsynlighet for mislighold (PD) fra første gangs innregning og til rapporteringstidspunktet. En relativ endring i PD på mer enn 2,5 anses som en vesentlig endring i kredittrisiko. I tillegg må endringen i PD være minimum

0,6 prosentpoeng for at endringen skal vurderes som vesentlig.

For produkter hvor KLP Bankholding-konsernet ikke har utviklet egne PD- og LGD-modeller (Loss Given Default) benyttes forenklet tapsgradmetode. Her vil endring i risikoklasse på minst én karakterer fra første gangs innregning til rapporteringstidspunktet anses som en vesentlig økning i kredittrisiko.

Effekten av å implementere det nye regelverket beregnes som forskjell mellom balanseførte tapsavsetninger etter det gamle regelverket pr. 31.12.2017 og verdien av tapsavsetninger beregnet etter de nye reglene 1. januar 2018. Denne effekten vil bli ført som endring av balanseførte tapsavsetninger med motpost direkte på egenkapitalen slik at resultatregnskapet ikke påvirkes. Per 31.12.2017 har KLP Bankholding-konsernet en saldo på tapsnedskrivninger på utlån i balansen på 3,2 millioner kroner. Estimerer på forventede tap ihht. det nye regelverket indikerer en økning på 2,8 millioner kroner i avsetningene på overgangstidspunktet 01.01.2018. Overgangsnoter knyttet til klassifisering og måling, den nye nedskrivningsmodellen samt endringer i regnskapsprinsipper for finansielle instrumenter (fra 1. januar 2018) er omtalt i note 2.13.1 Endringer i regnskapsprinsipper. Sammendrag av viktige regnskapsprinsipper knyttet til finansielle instrumenter som er effektive fra 1. januar 2018, er omtalt i note 2.13.2 - Sammendrag av viktige regnskapsprinsipper knyttet til finansielle instrumenter.

IFRS 15 *Inntekter fra kundekontrakter* omhandler inntektsføring. Standarden fordrer en inndeling av kundekontrakten i de enkelte plikter til ytelse. En plikt til ytelse kan være en vare eller tjeneste. Inntekt regnskapsføres når en kunde oppnår kontroll over en vare eller tjeneste, og dermed har muligheten til å bestemme bruken av og kan motta fordelene fra varen eller tjenesten. Standarden erstatter IAS 18 Driftsinntekter og IAS 11 Anleggskontrakter og tilhørende tolkninger. Konsernet vil ta i bruk standarden fra og med 2018. Overgang til IFRS 15 forventes ikke å

ha vesentlig virkning på konsernets regnskap.

IFRS 16 *Leiekontrakter* vil resultere i at nesten alle leieavtaler blir balanseført, ettersom skillet mellom operasjonell og finansiell leasing er fjernet. Under den nye standarden, er retten til å bruke en leid gjenstand en eiendel og forpliktelsen til å betale leie en gjeld som skal balanseføres. Unntakene er kortsiktige leieavtaler og leieavtaler med lav verdi. Den regnskapsmessige behandlingen for utleiende vil ikke bli vesentlig endret. Konsernet vil ta i bruk standarden fra og med 2019. Overgang til IFRS 16 forventes ikke å ha vesentlig virkning på konsernet regnskap, da konsernet ikke har leasingavtaler av vesentlig betydning på grunn av at kun mindre eiendeler leases.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på konsernets regnskap.

2.2 KONSOLIDERINGSPRINSIPPER

2.2.1 Datterforetak

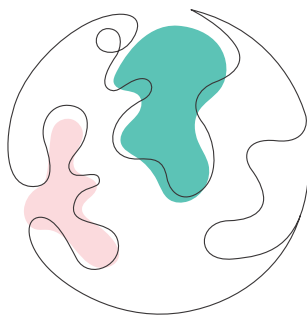
Datterforetak er alle enheter (inkludert strukturerte enheter) som konsernet har kontroll over. Kontroll over en enhet oppstår når konsernet er utsatt for variabilitet i avkastningen fra enheten og har evnen til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over enheten. Datterforetak konsolideres fra den dagen kontroll oppstår og utelates fra konsernregnskapet når kontroll opphører.

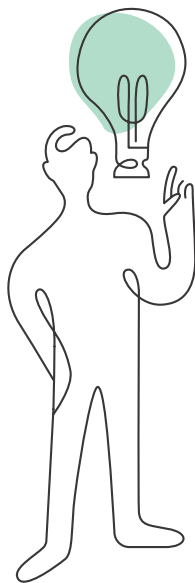
Konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernforetak er eliminert. Dersom konsernforetak avlegger regnskaper etter andre prinsipper enn konsernet, omarbeides disse for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper før de konsolideres.

2.3 OMREGNING AV TRANSAKSJONER I UTENLANDSK VALUTA

2.3.1 Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Regnskapet presenteres i norske kroner, som er den funksjonelle valutaen til morforetaket og presentasjonsvalutaen til konsernet.

2.3.2 Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i fremmed valuta omregnes til den funksjonelle valutaen til transaksjonskurs. Realisert valutagevinst eller -tap ved oppgjør og omregning av pengeposter i fremmed valuta til kursen på balansedagen resultatføres. Valutagevinster og -tap presenteres netto på linjen "Netto gevinst-/tap på finansielle instrumenter".

Valutavirkningen på ikke-pengeposter (eiendeler og gjeld) inngår som en del av vurderingen av virkelig verdi. Valutadifferanser knyttet til ikke-pengeposter, som aksjer til virkelig verdi over resultatet, inngår som et element i resultatført verdiendring.

2.4 VARIGE DRIFTSMIDLER

Varige driftsmidler består i hovedsak av kontormaskiner og inventar som benyttes av foretaket/konsernet i dets virksomhet.

Varige driftsmidler er regnskapsført til anskaffelseskost inkludert kostnader som kan direkte henføres til anskaffelsen av driftsmidlet, med fradrag for avskrivninger. Påfølgende kostnader vedrørende driftsmidler aktiveres som en del av driftsmidlet dersom det er sannsynlig at påkostningen bidrar til fremtidige økonomiske fordeler for foretaket/konsernet, og kostnaden kan måles pålitelig. Reparasjon og vedlikehold resultatføres i den perioden utgiftene pådras.

Avskrivning er beregnet ved bruk av lineær metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, inkludert påkostninger avskrives til restverdi over forventet brukstid, som er:

Kontormaskiner:	4 år
Inventar:	4 år

Årlig vurderes driftsmidlenes utnyttbare levetid. Ved indikasjoner på verdifall utover restverdi, foretas det beregning av gjenvinnbart beløp. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn restverdi foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

Gevinst og tap ved avgang består av salgspris fratrukket balanseført verdi

på salgstidspunktet. Gevinst og tap ved avgang resultatføres.

2.5 IMMATERIELLE EIENDELER

KLP Bankholding-konsernets immaterielle eiendeler består i hovedsak av aktiverte IT- systemer og merverdi ved oppkjøp av kredittkortportefølje.

Ved kjøp av nytt IT- system aktiveres direkte henførbare kostnader for systemet/programvaren, samt utgifter til å få systemet installert og klart til bruk.

Ved videreutvikling av IT- systemer og programvare aktiveres både eksterne og interne kostnader jfr. ovenfor. Systemendringer som betraktes som vedlikehold kostnadsføres løpende.

Når et IT-system er ferdigstilt, avskrives aktiverte kostnader lineært over forventet brukstid. Ved senere aktiveringer grunnet videreutvikling avskrives disse over den opprinnelig fastsatte brukstid med mindre påkostningen øker systemets totale forventede brukstid.

Ved indikasjon på at balanseført verdi av et aktivert IT- system er høyere enn gjenvinnbart beløp, foretas det test for verdifall. Hvis balanseført verdi er høyere enn gjenvinnbart beløp (nåverdi ved fortsatt bruk/eie), foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

2.6 FINANSIELLE EIENDELER

Foretakets/konsernets finansielle eiendeler er inndelt i følgende kategorier: Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat og finansielle eiendeler målt til amortisert kost. I tillegg benyttes sikringsbokføring etter reglene om virkelig verdisikring. Hensikten med eiendelen bestemmer klassifikasjonen, og ledelsen foretar klassifiseringen ved anskaffelse av den finansielle eiendelen.

2.6.1 Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

Denne kategorien inndeles i to underkategorier: holdt for omsetning og frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse etter virkelig verdi opsjon.

a) Finansielle eiendeler holdt for omsetning er eiendeler som er anskaffet primært med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger. Foretakets/konsernets derivater inngår i denne kategorien med mindre de inngår som en del av en regnskapsmessig sikring etter reglene om sikringsbokføring.

b) Finansielle eiendeler frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse består av finansielle eiendeler som forvaltes som en gruppe, og hvor deres inntjening vurderes og rapporteres til ledelsen på grunnlag av virkelig verdi. Størrelsen på porteføljen bestemmes ut i fra konsernets ønskede risikoeksponering mot rentemarkedet.

Prinsippene for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 5.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, tas med i resultatregnskapet i den perioden de oppstår. Dette inngår i linjen ”Netto gevinst/tap finansielle instrumenter”.

Kupongrenter er inntektsført etter hvert som de er påløpt, og inngår i linjen ”Renteinntekter og lignende inntekter”.

2.6.2 Utlån og fordringer som måles til amortisert kost

Lån og fordringer er finansielle eiendeler som ikke er derivater, og som har faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked, eller som foretaket/konsernet ikke har intensjon om å selge på kort sikt eller har ørmerket til virkelig verdi over resultat.

Lån og fordringer innregnes i balansen første gang til virkelig verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode med eventuelt nedskrivning for kreditttap.

Effektiv rente på lån og fordringer i investeringsvirksomheten resultatføres og inngår i linjen ”renteinntekter og lignende inntekter”.

2.6.3 Derivater og sikring

Finansielle derivater balanseføres

til virkelig verdi på det tidspunktet kontrakten inngås. Ved etterfølgende måling regnskapsføres derivatene til virkelig verdi, og presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ. Regnskapsføringen av tilhørende gevinster og tap avhenger av hvorvidt derivatet er utpekt som et regnskapsmessig sikringsinstrument, og i hvilken type regnskapsmessig sikring derivatet inngår.

For derivater som ikke inngår i regnskapsmessig sikringsforhold, resultatføres gevinster og tap løpende på linjen ”Netto gevinst/ (tap) på finansielle instrumenter”. Disse inngår i kategorien finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.

Derivatene som er sikringsinstrumenter benyttes for sikring av renterisiko på fastrente innlån og fastrente utlån. I sin sikringsaktivitet sikrer konsernet seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspread er ikke hensyntatt i sikringseffektiviteten. Foretaket/konsernet benytter reglene om virkelig verdisikring, slik at sikringsobjektets (eiendel eller gjeld) bokførte verdi korrigeres med verdiutvikling i den sikrede risiko. Verdiendringen regnskapsføres over resultatregnskapet. Ved inngåelse av sikringsforholdet dokumenteres sammenhengen mellom sikringsinstrumentet og sikringsobjektet i tillegg til formålet med risikostyringen og strategien bak de forskjellige sikringstransaksjonene. Sikringseffektiviteten måles regelmessig for å kontrollere at sikringen er effektiv.

Dersom sikringen ikke lenger oppfyller kriteriene for sikringsbokføring, vil regnskapsført effekt av sikringen for sikringsobjekter som føres til amortisert kost, amortiseres over perioden frem til sikringsinstrumentets forfall.

2.6.4 Regnskapsføringen av finansielle eiendeler

Kjøp og salg av finansielle eiendeler regnskapsføres på handelsdato, det vil si når foretaket/konsernet har forpliktet seg til å kjøpe eller selge den finansielle eiendelen. Finansielle eiendeler innregnes til virkelig verdi. Direkte kjøpsom-

kostninger inkluderes i anskaffelseskost med unntak for kjøpsomkostninger knyttet til eiendeler til virkelig verdi over resultat. For disse eiendelene kostnadsføres kjøpsomkostningene direkte. Finansielle eiendeler fraregnes når foretaket/konsernet ikke lenger har rett til å motta kontantstrømmen fra eiendelen eller konsernet har overført all risiko og rettigheter knyttet til eierskapet. Finansielle forpliktelser fraregnes når den underliggende plikten i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

2.6.5 Nedskrivning av finansielle eiendeler som vurderes til amortisert kost

Dersom det foreligger objektive bevis for verdiforringelse skal det foretas nedskrivning. Ved vurderingen av om det foreligger verdiforringelse legges det vekt på hvorvidt utsteder/debitor har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig effektiv rente (eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (eiendeler med flytende rente).

Tapsvurdering og tapsnedskrivning foretas kvartalsvis på individuelle utlån, hvor det foreligger objektive bevis for verdifall. Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall skal det foretas en nedskrivning. Nedskrivningen reverseres dersom det etter nedskrivningstidspunktet inntreffer hendelser som reduserer tapet.

2.6.6 Motregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser presenteres netto i balansen når det er en ubetinget motregningsrett som kan håndheves juridisk og en har til hensikt å gjøre opp netto, eller realisere eiendelen og forpliktelsen samtidig.

2.7 KONTANTER OG KONTANT-EKVIVALENTER

Kontanter og kontantekvivalenter er definert som fordringer på kredittinstitusjoner uten oppsigelsestid. Beløpet inkluderer ikke fordringer på

kredittinstitusjoner som er knyttet til kjøp og salg av verdipapirer i forvaltningen av verdipapirporteføljene. Kontantstrømoppstilling er satt opp etter den direkte metoden.

2.8 FINANSIELL GJELD

Konsernets finansielle gjeld består av gjeld til kredittinstitusjoner, utstedte obligasjoner med fortrinnsrett og innskudd fra kunder.

2.8.1 Gjeld til kredittinstitusjoner

Gjeld til kredittinstitusjoner balanseføres til markedsverdi ved anskaffelse. Ved påfølgende måling regnskapsføres som hovedregel gjelden til amortisert kost etter den effektive rentemetode. Rentekostnadene inngår i amortiseringen i linjen "Rentekostnader og lignende kostnader" i resultatregnskapet.

2.8.2 Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett regnskapsføres første gang til virkelig verdi ved opptak justert for oppkjøpskostnader, det vil si pålydende justert for eventuell over-/underkurs ved utstedelse. Ved etterfølgende måling er obligasjonene vurdert til amortisert kost etter den effektive rentemetode. Rentekostnadene inngår i linjen "rentekostnader og lignende kostnader" i resultatregnskapet. For obligasjoner med fast rente benyttes reglene om virkelig verdisikring i den grad de er sikret mot endring i rentenivået.

2.8.3 Gjeld til og innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder bokføres til virkelig verdi i balansen når innskuddet blir registrert som overført til kundens konto. I etterfølgende perioder regnskapsføres gjeld til og innskudd fra kunder med flytende rente til amortisert kost etter den effektive rentemetode.

2.9 EGENKAPITAL

Egenkapitalen består av innskutt egenkapital og opptjent egenkapital.

2.9.1 Innskutt egenkapital

Innskutt egenkapital består av aksjekapital, overkurs og annen innskutt egenkapital.

2.9.2 Opptjent egenkapital

Opptjente egenkapital består av annen egenkapital. Alminnelige selskapsrettslige regler gjelder for eventuell fordeling eller bruk av opptjent egenkapital.

2.10 REGNSKAPSFØRING AV INNTEKTER

Inntekter ved salg av varer og tjenester vurderes til virkelig verdi av vederlaget, netto etter fradrag for merverdiavgift og eventuelle rabatter. Konserninternt salg elimineres i konsernregnskapet.

2.10.1 Inntekter fra tjenester

Honorar for utlånsforvaltning inntektsføres i henhold til utført forvaltning for perioden frem til balansedagen. Øvrige tjenester inntektsføres lineært over kontraktsperioden.

2.10.2 Renteinntekter/kostnader

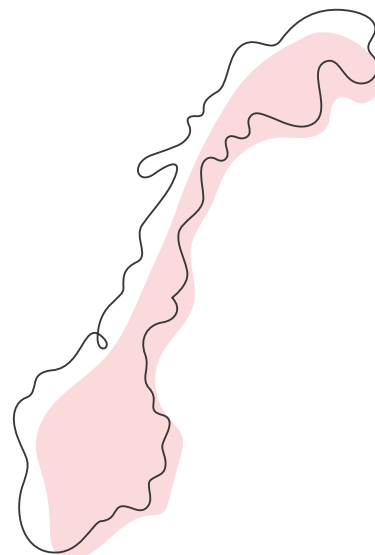
Renteinntekter og rentekostnader tilknyttet alle rentebærende finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost og inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetode. Etableringsgebyr ved utlån inngår i amortiseringen, og inntektsføres over lånets løpetid.

For rentebærende finansielle investeringer som måles til virkelig verdi, klassifiseres renteinntekten som "Renteinntekter og lignende inntekter", mens øvrige verdiendringer klassifiseres som "Netto gevinst eller tap på finansielle instrumenter".

2.11 SKATT

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra skatt som gjelder poster som er ført i utvidet resultat. Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel balanseføres når det kan sannsynliggjøres at konsernet i fremtiden vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd til å nyttiggjøre seg skattefordelen.

Konsernet er omfattet av reglene om finansskatt. Reglene medfører at foretaket må betale 5 prosent finansskatt på

arbeidsgiveravgiftspliktige ytelser, samt at selskapskattesatsen utgjør 25 prosent. Denne satsen opprettholdes i 2018 selv om den generelle skattesatsen senkes med ett prosentpoeng i 2018.

2.12 PENSJONFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Konsernets pensjonsforpliktelser er forsikringsmessig delvis dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Pensjonsansvar utover disse ordningene dekkes over driften. Pensjonskostnadene er behandlet i samsvar med IAS 19. Foretaket har en ytelsesbasert pensjonsordning for sine ansatte. Regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesordninger er nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag for virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet med lineærmetoden. Bruttoforpliktelsen diskonteres til nåverdi ved bruk av rentene på norske høykvalitetsobligasjoner. Gevinster og tap som oppstår ved rekalkulering av forpliktelsen som følge av erfaringsavvik og endringer i aktuariemessige forutsetninger føres mot egenkapitalen via utvidet resultat i perioden de oppstår. Virkningen av endringer i ordningens ytelser resultatføres umiddelbart.

Presentasjon av pensjonskostnaden i resultatregnskapet følger av IAS 19. Av denne standarden fremkommer det valgadgang for netto renteelementet som kan klassifiseres enten som en driftsrelatert kostnad eller som en finanskostnad. Det valget som foretaket gjør må følges konsekvent for senere perioder. Foretaket har presentert pensjonskostnaden under regnskapslinjen "Lønn og administrasjonskostnader", mens netto renteelementet er presentert i regnskapslinjen "Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter".

Estimatavviket er klassifisert under "Poster som ikke vil bli omklassifisert til resultatet" under regnskapslinjen "Estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler".

Fellesordningen er en flerforetaksordning, dvs. at den forsikringstekniske

risiko er fordelt mellom alle kommuner og bedrifter som deltar i ordningen. De økonomiske og aktuariemessige forutsetninger som ligger til grunn for beregning av netto pensjonsforpliktelse baserer seg derfor på forutsetninger som er representative for hele fellesskapet.

2.13 SAMMENDRAG AV VIKTIGE REGNSKAPSPRINSIPPER FOR FINANSIELLE INSTRUMENTER (FRA 1. JANUAR 2018)

2.13.1 Endringer i regnskapsprinsipper

KLP Bankholding-konsernet har anvendt IFRS 9 og IFRS 7R, som gjelder for årperioder som begynner 1. januar 2018 for første gang.

Som tillatt i overgangsbestemmelsene i IFRS 9 har KLP Bankholding-konsernet valgt å ikke omregne sammenligningstall. Derfor er sammenligningstall for 2017, rapportert i henhold til IAS 39, ikke sammenlignbar med informasjonen presentert for 2018. Forskjeller som oppstår ved overgangen til IFRS 9, er ført direkte mot annen egenkapital pr. 1. januar 2018.

2.13.1.1 Endringer i klassifisering og måling

Klassifikasjon og måling av finansielle eiendeler etter IFRS 9, bortsett fra egenkapitalinstrumenter og derivater, vurderes ut fra en kombinasjon av enhetens forretningsmodell for styring av eiendelene og instrumentets kontraktsmessige kontantstrømskarakteristikker.

Målekategoriene for finansielle eiendeler etter IAS 39 (virkelig verdi over resultat, tilgjengelig for salg, holdt til forfall og utlån og fordringer) er erstattet av:

- Gjeldsinstrumenter til amortisert kost
 - Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over utvidet resultat, med gevinster eller tap resirkulert over resultatet ved fraregning
 - Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over utvidet resultat, uten resirkulering av gevinster eller tap ved fraregning
 - Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet
- Regnskapsføring av finansielle forplik-

telser er stort sett uendret, med unntak av at forpliktelser bestemt regnskapsført til virkelig verdi skal endringer i virkelig verdi som skyldes egen kredittrisiko føres over andre inntekter og kostnader uten resirkulering.

2.13.1.2 Endringer i nedskrivningsmodell

Dagens regler (IAS 39) innebærer at en avsetter til tap basert på en "incurred loss" modell, det vil si tapsavsetninger er betinget av at det foreligger objektive bevis på at ett verdifall har inntruffet på balansedagen mens en under IFRS 9 skal avsette for forventet tap. De nye prinsippene gjelder for finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter, og som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer ført over utvidet resultat. I tillegg er også låne-tilsagn, finansielle garantikontrakter og leasefordringer omfattet. Måling av nedskrivning for forventet tap avhenger av om kredittrisiko har økt vesentlig siden førstegangsinnregning. Ved førstegangsinnregning, og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangsinnregning, er nedskrivningene basert på 12 måneders forventet tap (trinn 1). Dersom kredittrisiko har økt vesentlig siden førstegangsinnregning, men ikke objektivt bevis for verdifall, er nedskrivningene basert på forventet tap over levetid (trinn 2). De individuelle tapsavsetningene i IAS 39 vil ikke endres ved overgangen til IFRS 9 (trinn 3).

Opplysninger om effektene av overgangen til IFRS 9 er beskrevet i note 2.13.1.3 til 2.13.1.7 under. I note 2.13.2 Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper knyttet til finansielle instrumenter, fremkommer regnskapsprinsippene for finansielle instrumenter som vil bli anvendt fra 1. januar 2018 (samt tidligere IAS 39 regnskapsprinsipper for finansielle instrumenter anvendt i sammenlignende periode).

2.13.1.3 Klassifisering og måling av finansielle instrumenter

Tabellen under viser målekategori og bokført verdi av finansielle instrumenter i henhold til IAS 39 og IFRS 9 ved overgangen.

KONSERN FINANSIELLE INSTRUMENTER	Klassifisering etter IAS 39	Balanseført beløp etter IAS 39 (MNOK)	Klassifisering etter IFRS 9	Balanseført beløp etter IFRS 9 (MNOK)
Fordringer på sentralbanker	Utlån og fordringer	45	Amortisert kost	45
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	Utlån og fordringer	1 291	Amortisert kost	1 291
Utlån til og fordringer på kunder	Utlån og fordringer	26 237	Amortisert kost	26 234
	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	4 525	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	4 525
Rentebærende verdipapirer	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	2 759	Virkelig verdi over resultatet	2 759
Finansielle derivater (eiendeler)	Virkelig verdi over resultatet	91	Virkelig verdi over resultatet	91
Aksjer og andeler	Tilgjengelig for salg	0	Virkelig verdi over resultatet	0
Innskudd fra kunder	(Amortisert kost)	-9 669	Amortisert kost	-9 669
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	(Amortisert kost)	-20 799	Amortisert kost	-20 799
	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	-2 125	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	-2 125
Finansielle derivater (forpliktelse)	Virkelig verdi over resultatet	-188	Virkelig verdi over resultatet	-188

Som det fremgår av tabellen, er det ingen vesentlige endringer i klassifisering og måling av finansielle eiendeler eller finansielle forpliktelser.

2.13.1.4 Avstemming av bokførte verdier av finansielle eiendeler mellom IAS 39 og IFRS 9

KLP Bankholding-konsernet har gjennomført en vurdering av forretningsmodell for styring av finansielle eiendeler og en analyse av deres kontantstrømskarakteristikker.

Vennligst se note 2.13.2 for mer detaljert informasjon om de nye klassifikasjonskravene til IFRS 9.

Følgende tabell avstemmer de balanseførte beløpene av finansielle eiendeler fra tidligere målekategori i henhold til IAS 39 til de nye målekategoriene ved overgang til IFRS 9 pr 1. januar 2018.

KONSERN FINANSIELLE EIENDELER TALL I MNOK	NOTE	Balanseført beløp etter IAS 39 31. desember 2017	Endring som følge av rekla- sifisering	Endring som følge av ny måling	Balanseført beløp etter IFRS 9 1. januar 2018
AMORTISERT KOST					
Fordringer på sentralbanker		45	0	0	45
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		1 291	0	0	1 291
Utlån til og fordringer på kunder		26 237	0	-3	26 234
Sum effekt amortisert kost		27 528	0	-3	27 525
VIRKELIG VERDI MED VERDIENDRINGER OVER RESULTATET					
Utlån til og fordringer på kunder		4 525	0	0	4 525
Rentebærende verdipapirer	A	2 759	0	0	2 759
Finansielle derivater		91	0	0	91
Aksjer og andeler	B	0	0	0	0
Sum effekt virkelig verdi over resultatet		7 376	0	0	7 376
Sum finansielle eiendeler		34 904	0	-3	34 901
FINANSIELLE FORPLIKTELSER					
AMORTISERT KOST					
Innskudd fra kunder		9 669	0	0	9 669
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		20 799	0	0	20 799
Sum effekt amortisert kost		30 468	0	0	30 468
VIRKELIG VERDI MED VERDIENDRINGER OVER RESULTATET					
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		2 125	0	0	2 125
Finansielle derivater		188	0	0	188
Sum effekt virkelig verdi over resultatet		2 314	0	0	2 314
Sum finansielle forpliktelser		32 781	0	0	32 781

NOTE A

Rentebærende verdipapirer utgjør deler av bankens likviditetsreserve. Porteføljen styres og måles på virkelig verdi basis og skal etter IFRS 9 klassifiseres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

NOTE B

Tilgjengelig for salg-kategorien som ble benyttet under IAS 39 blir ikke videreført i IFRS 9. Egenkapitalinstrumentene blir ved overgang til ny standard klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

2.13.1.5 Avstemming av tapsavsetninger mellom IAS 39 og IFRS 9

Følgende tabell viser en avstemming mellom tapsavsetningene målt i henhold til IAS 39 "incurred loss" modell mot IFRS 9 sin forventet tapsmodell 1. januar 2018:

ENDRING TAPSAVSETNINGER TALL I MNOK	Tapsavsetning etter IAS 39 31. desember 2017	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Tapsavsetning etter IFRS 9 1. januar 2018
Utlån og fordringer under IAS 39 til amortisert kost under IFRS 9	3	0	1	4
Ubenyttet kreditt, finansielle garantikontrakter og lånetilsagn	0	0	2	2
Sum endring tapsavsetninger	3	0	3	6

2.13.1.6 Fordeling av tapsavsetninger pr. trinn (1. januar 2018)

Tabellen under viser tapsavsetningene fordelt på de ulike trinnene ved overgangen til IFRS 9:

SPESIFIKASJON TAPSAVSETNINGER TALL I MNOK	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Tapsavsetning etter IFRS 9 1. januar 2018
Utlån og fordringer under IAS 39 til amortisert kost under IFRS 9	1	0	3	4
Ubenyttet kreditt, finansielle garantikontrakter og lånetilsagn	2	0	0	2
Sum tapsavsetninger	3	0	3	6

2.13.1.7 Effekt av overgangen til IFRS 9 på egenkapital

Virkningen av overgangen til IFRS 9 på egenkapitalen er MNOK -2.

2.13.2 Sammendrag av viktige regnskapsprinsipper knyttet til finansielle instrumenter

Nedenfor beskrives de viktigste regnskapsprinsippene knyttet til finansielle instrumenter som vil bli benyttet fra 1. januar 2018.

2.13.2.1 Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser balanseføres på det tidspunkt KLP Bankholding-konsernet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Vanlige kjøp og salg av investeringer regnskapsføres på avtaletidspunktet. Finansielle eiendeler fjernes fra balansen når rettighetene til å motta kontantstrømmer fra investeringen opphører eller når disse rettighetene er blitt overført og KLP Bankholding-konsernet i hovedsak har overført risiko og hele

gevinstpotensialet ved eierskapet. Finansielle forpliktelser fraregnes på det tidspunkt rettighetene til de kontraktmessige betingelsene er oppfylt, kansellert eller utløpt.

2.13.2.2 Klassifisering og etterfølgende måling

Finansielle eiendeler – prinsipp gjeldene fra 1. januar 2018

Finansielle eiendeler blir ved første gangs innregning klassifisert i en av følgende målekategorier:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi over resultatet

En finansiell eiendel måles til amortisert kost hvis begge følgende kriterier er oppfylt og den finansielle eiendelen ikke er utpekt til virkelig verdi over resultatet ("virkelig verdi opsjonen"):

- den finansielle eiendelen innehas i en forretningsmodell hvis formål er å holde finansielle eiendeler for å motta kontraksregulerte kontant-

strømmer ("forretningsmodell kriteriet"), og

- Kontraktvilkårene for den finansielle eiendelen fører på bestemte tidspunkter til kontantstrømmer som utelukkende er betaling av avdrag og renter på utestående hovedstol ("kontantstrømkriteriet").

Forretningsmodellkriteriet

KLP Bankholding-konsernet vurderer målet med en forretningsmodell der en eiendel holdes på porteføljenivå, fordi dette best reflekterer måten virksomheten styres på, og informasjon er gitt til ledelsen. Informasjonen som vurderes inkluderer:

- Uttalte retningslinjer og mål for porteføljen og driften av disse retningslinjene i praksis. Spesielt om ledelsens strategi og målsetning er å holde eiendelen for å inndrive kontraktmessige kontantstrømmer, opprettholde en bestemt renteprofil, matching av durasjon mellom

finansielle eiendeler og tilsvarende finansielle forpliktelser som benyttes for å finansiere disse eiendelene eller realisere kontantstrømmer gjennom salg av eiendelene;

- Hvordan porteføljens avkastning vurderes og rapporteres til ledelsen;
- Risikoene som påvirker forretningsmodellens ytelse (og de finansielle eiendelene som holdes innenfor denne forretningsmodellen) og hvordan disse risikoene styres;
- Hvordan lederne kompenseres - f.eks. om kompensasjon er basert på virkelig verdi av de forvaltede eiendelene eller de kontraktsmessige kontantstrømmene samlet og
- Frekvens, volum og tidspunkt for salg i tidligere perioder, årsakene til slik salg og forventninger til fremtidig salgsaktivitet. Informasjonen om salgsaktivitet vurderes imidlertid ikke isolert, men som en del av en samlet vurdering av hvordan selskapets uttalte mål for styring av de finansielle eiendelene oppnås og hvordan kontantstrømmer realiseres.

Vurdering av forretningsmodell er basert på rimelige forventede scenarier uten hensyn til "worst case" eller "stress case" scenarier. Dersom kontantstrømmer etter førstegangsinnregning realiseres på en måte som er forskjellig fra selskapets opprinnelige forventninger, endres ikke klassifiseringen av de resterende finansielle eiendelene i den aktuelle forretningsmodellen, men en inkorporerer slik informasjon ved vurdering av nye ustedte eller nyanskaffede finansielle eiendeler fremover.

Kontantstrømskriteriet

I denne vurderingen defineres hovedstol som virkelig verdi av den finansielle eiendelen ved første gangs innregning. "Rente" er definert som vederlag for tidsverdien av penger og for kredittisiko knyttet til utestående hovedstol i en bestemt tidsperiode og for andre grunnleggende utlånsrisikoer og kostnader (f.eks. Likviditetsrisiko og administrasjonskostnader), samt fortjenestemargin.

Ved vurderingen av om kontraktsmessige pengestrømmer utelukkende er utbetaling av avdrag og renter på utestående hovedstol, vurderer KLP Bankholding-konsernet kontraktsbetingelsene i instrumentet. Dette inkluderer å vurdere om den finansielle eiendelen inneholder en kontraktsklausul som kan endre tidspunktet eller størrelsen av kontraktsmessige kontantstrømmer slik at den ikke vil oppfylle denne betingelsen. Ved vurderingen vurderer selskapet:

- betingede hendelser som ville endre beløp og tidspunkt for kontantstrømmer;
- innflytelse funksjoner;
- forskuddsbetaling og utvidelsesvilkår
- vilkår som begrenser selskapets krav på kontantstrømmer fra spesifiserte eiendeler (f.eks. "nonrecourse asset arrangements").
- vilkår som endrer vurdering av tidsverdien av penger - f.eks. periodisk tilbakestilling av renter.

Alle andre finansielle eiendeler måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet dvs.

- eiendeler med kontraktsmessige kontantstrømmer som ikke oppfyller kontantstrømkriteriet; eller / og
- eiendeler som holdes i en annen forretningsmodell enn holdt for å inndrive kontraktsmessige kontantstrømmer; eller
- eiendeler utpekt til virkelig verdi over resultatet ("virkelig verdi opsjonen").

KLP Bankholding-konsernet kan utpeke et gjeldsinstrument som oppfyller kriteriene for å måles til amortisert kost til virkelig verdi over resultatet dersom dette eliminerer eller vesentlig reduserer inkonsistens i måling ("accounting mismatch"). Denne opsjonen er også gjeldene under IAS 39.

Finansielle eiendeler – prinsipp gjeldende før 1. januar 2018

Finansielle eiendeler blir ved første gangs innregning klassifisert i en av følgende kategorier:

Finansielle eiendeler:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.
- Utlån og fordringer regnskapsført til amortisert kost.

Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet:

Innenfor denne kategorien kan tilordningen være pliktig eller bestemt (utpekt) regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. I den første kategorien inngår KLP Bankholding-konsernets finansielle derivater med mindre de er en del av en sikring. Den andre kategorien omfatter finansielle eiendeler som er utpekt til virkelig verdi over resultatet ("virkelig verdi opsjonen").

Utlån og fordringer regnskapsført til amortisert kost:

Utlån og fordringer er finansielle eiendeler som ikke er derivater og som har faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked. Kategorien omfatter utlån og fordringer samt obligasjoner som ikke er definert som eiendeler vurdert til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle forpliktelser

Etter både IAS 39 og IFRS 9 blir finansielle forpliktelser klassifisert som senere målt til amortisert kost, bortsett fra:

- Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet: Denne klassifiseringen gjelder derivater og finansielle forpliktelser utpekt som sådan ved første innregning. Selskapet har utpekt visse forpliktelser som virkelig verdi over resultatet, fordi det reduserer eller eliminerer inkonsistens i måling ("accounting mismatch") Finansielle garantier og lånetilsagn

Andre finansielle forpliktelser regnskapsført til amortisert kost:

Kategorien omfatter innskudd fra kunder og kredittinstitusjoner uten rentebinding og andre finansielle forpliktelser, som ikke er bestemt som forpliktelser vurdert til virkelig verdi over resultatet.

Presentasjon, klassifisering og måling i balanse og resultatregnskap

Tabellen under viser og sammenligner presentasjon, klassifisering og etterfølgende måling pr balansepost etter IAS 39 (før 1 januar 2018) og etter IFRS 9 (etter 1 januar 2018).

KONSERN FINANSIELLE INSTRUMENTER	Klassifisering etter IAS 39	Klassifisering etter IFRS 9
Fordringer på sentralbanker	Amortisert kost (Utlån og fordringer)	Amortisert kost
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	Amortisert kost (Utlån og fordringer)	Amortisert kost
Utlån til og fordringer på kunder	Amortisert kost (Utlån og fordringer)	Amortisert kost
	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	Virkelig verdi over resultatet
Rentebærende verdipapirer	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	Virkelig verdi over resultatet
Finansielle derivater (eiendeler)	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet
Aksjer og andeler	Virkelig verdi over utvidet resultat	Virkelig verdi over resultatet
Innskudd fra kunder	Amortisert kost	Amortisert kost
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Amortisert kost	Amortisert kost
	Virkelig verdi over resultatet (sikring)	Virkelig verdi over resultatet
Finansielle derivater (forpliktelse)	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet

Som det fremgår av tabellen, er det ingen vesentlige endringer i presentasjon, klassifisering og måling av finansielle eiendeler eller finansielle forpliktelser.

NOTE 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger

Foretaket/konsernet utarbeider estimater og antakelser om fremtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige fremtidige hendelser vurdert ut ifra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i fremtidige perioder.

3.1 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Konsernet har plassert overskuddslikviditet i rentebærende verdipapirer. Disse

blir første gang registrert i balansen til virkelig verdi. Verdipapirene i porteføljen er i kategorien "Finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet" da de forvaltes og deres inntjening vurderes på grunnlag av virkelig verdi. Prinsippene for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 5.

3.2 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som ikke måles til markedsverdi, vurderes for verdifall på balansedagen. Konsernets utlånsportefølje vurderes enkeltvis for lån hvor det er observert mislighold. Dersom det foreligger objektiv hendelse på balansedagen som har innvirkning på fremtidig kontantstrøm, nedskrives lånet. I tillegg foretas det gruppevis vurdering hvert

kvartal av utlån med ensartet risikoprofil. Utlånsporteføljen har historisk vist ubetydelige tap, og har generelt meget god sikkerhet i offentlig garanti eller pant. Konsernet har ubetydelige tapsavsetninger, slik at eventuelle fremtidige tap vil gi direkte resultatteffekt.

3.4 AKTIVERT PROGRAMVARE

Ved mistanke om verdifall, foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for aktivert programvare er til stede. I den forbindelse estimeres gjenvinnbart beløp. Det foreligger usikkerhet knyttet til estimat av kontantstrømmer og diskonteringsfaktor i forbindelse med beregning av gjenvinnbart beløp.

NOTE 4 Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter

KLP Bankholding AS		TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017		01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
0	0	Netto gevinst/(tap) på rentebærende verdipapirer	7 250	18 425
0	0	Netto gevinst/(tap) finansielle derivater og realisert amortisering knyttet til utlån	0	1 867
0	0	Netto gevinst/(tap) finansielle derivater og tilbakekjøp av egen gjeld	-9 265	-10 211
0	0	Netto bokført sikringsineffektivitet, utlån og innlån (urealisert)	-392	-54
0	0	Andre finansinntekter og kostnader	-975	1 091
0	0	Sum	-3 382	11 119

NOTE 5 Kategorier av finansielle instrumenter

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2017			31.12.2017	
Balansført verdi	Virkelig verdi	TUSEN KRONER	Balansført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER TIL VIRKELIG VERDI HOLDT FOR OMSETNING				
0	0	Rentebærende verdipapirer	2 759 018	2 759 018
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning	2 759 018	2 759 018
FINANSIELLE EIENDELER TIL VIRKELIG VERDI SIKRING				
0	0	Utlån til personkunder	169 467	164 070
0	0	Utlån til norske kommuner	4 355 849	4 396 440
0	0	Finansielle derivater	91 394	91 394
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring	4 616 710	4 651 904
FINANSIELLE EIENDELER TILGJENGELIG FOR SALG				
0	0	Aksjer og andeler	461	461
0	0	Sum finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	461	461
FINANSIELLE EIENDELER TIL AMORTISERT KOST				
4 555	4 555	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner og sentralbanker	1 335 792	1 340 347
0	0	Utlån til personkunder	14 271 864	14 271 864
0	0	Utlån til norske kommuner	11 965 602	11 961 754
4 555	4 555	Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	27 573 258	27 573 965
4 555	4 555	Sum finansielle eiendeler	34 949 447	34 985 348
FINANSIELLE FORPLIKTELSER TIL VIRKELIG VERDI SIKRING				
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 125 483	2 150 405
0	0	Finansielle derivater	188 103	188 103
0	0	Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring	2 313 586	2 338 508
FINANSIELLE FORPLIKTELSER TIL AMORTISERT KOST				
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	20 798 792	20 927 348
0	0	Innskudd fra kunder	9 669 046	9 669 046
0	0	Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost	30 467 838	30 596 394
0	0	Sum finansielle forpliktelser	32 781 424	32 934 902

NOTE 5 Kategorier av finansielle instrumenter - forts.

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016			31.12.2016	
Balanseført verdi	Virkelig verdi	TUSEN KRONER	Balanseført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER TIL VIRKELIG VERDI HOLDT FOR OMSETNING				
0	0	Rentebærende verdipapirer	2 717 513	2 717 513
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi holdt for omsetning	2 717 513	2 717 513
FINANSIELLE EIENDELER TIL VIRKELIG VERDI SIKRING				
0	0	Utlån til personkunder	225 799	219 474
0	0	Utlån til norske kommuner	5 164 845	5 186 458
0	0	Finansielle derivater	123 179	123 179
0	0	Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi sikring	5 513 823	5 529 111
FINANSIELLE EIENDELER TILGJENGELIG FOR SALG				
0	0	Aksjer og andeler	394	394
0	0	Sum finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	394	394
FINANSIELLE EIENDELER TIL AMORTISERT KOST				
4 614	4 614	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 552 696	1 552 696
0	0	Utlån til personkunder	12 490 815	12 490 815
0	0	Utlån til norske kommuner	12 081 008	12 071 700
4 614	4 614	Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	26 124 519	26 115 211
4 614	4 614	Sum finansielle eiendeler	34 356 248	34 362 228
FINANSIELLE FORPLIKTELSER TIL VIRKELIG VERDI SIKRING				
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 254 557	2 268 492
0	0	Finansielle derivater	253 615	253 615
0	0	Sum finansielle forpliktelser til virkelig verdi sikring	2 508 172	2 522 107
FINANSIELLE FORPLIKTELSER TIL AMORTISERT KOST				
0	0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21 196 817	21 577 190
0	0	Innskudd fra kunder	8 687 859	8 687 859
0	0	Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost	29 884 676	30 265 049
0	0	Sum finansielle forpliktelser	32 392 849	32 787 156

NOTE 5 Kategorier av finansielle instrumenter - forts.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benyttes verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskappsspesifikk informasjon.

DE ULIKE FINANSIELLE INSTRUMENTER PRISES DERMED PÅ FØLGENDE MÅTE:

Rentebærende verdipapirer - stat
Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

Rentebærende verdipapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkuponkurve. Nullkuponkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko.

Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskappsspesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital. For selskaper hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt.

Finansielle derivater

Renteswapper verdsettes basert på gjeldende swapkurve på verdsettelsestidspunktet. Derivatavtaler skal bare benyttes for å sikre beløpsmessig balanse og legge til rette for at betalingsforpliktelser overholdes. Derivatavtaler kan bare inngås med motparter med høy kredittkvalitet.

Virkelig verdi av utlån til norske kommuner, utlån til personkunder og innskudd

Virkelig verdi av utlån og innskudd uten rentebinding anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Virkelig verdi av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner

Alle fordringer på kredittinstitusjoner (bankinnskudd) er til flytende rente. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Virkelig verdi av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

Virkelig verdi av gjeld til kredittinstitusjoner

Disse transaksjonene verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspreadjusteringer innhentet i markedet.

NOTE 6 Virkelig verdi hierarki

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Rentebærende verdipapirer og aksjer				
0	0	Nivå 1: Verdssettelse basert på priser i et aktivt marked	236 784	200 701
0	0	Nivå 2: Verdssettelse basert på observerbare markedsdata	2 522 235	2 516 812
0	0	Nivå 3: Verdssettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	461	394
0	0	Sum rentebærende verdipapirer	2 759 480	2 717 907
Finansielle derivater - virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdssettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdssettelse basert på observerbare markedsdata	91 394	123 179
0	0	Nivå 3: Verdssettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle derivater	91 394	123 179
0	0	Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	2 850 874	2 841 086
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater (gjeld)- virkelig verdi sikring				
0	0	Nivå 1: Verdssettelse basert på priser i et aktivt marked	0	0
0	0	Nivå 2: Verdssettelse basert på observerbare markedsdata	188 103	253 615
0	0	Nivå 3: Verdssettelse basert på annet enn observerbare markedsdata	0	0
0	0	Sum finansielle derivater (gjeld)	188 103	253 615
0	0	Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	188 103	253 615

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016 Bokført verdi	31.12.2017 Bokført verdi	TUSEN KRONER	31.12.2017 Bokført verdi	31.12.2016 Bokført verdi
Endringer i nivå 3 unoterte aksjer				
0	0	Inngående balanse	394	265
0	0	Solgt	0	0
0	0	Kjøpt	0	7
0	0	Urealiserte endringer	67	121
0	0	Utgående balanse	461	394
0	0	Realisert gevinst / tap	0	0

NOTE 6 Virkelig verdi hierarki - forts.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsd-data. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ikke-observerbare markedsd-data eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt.

I note 5 opplyses det om virkelig verdi av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser som er regnskapsført til amortisert kost. Finansielle eiendeler målt til amortisert kost omfatter utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, norske kommuner og personkunder. Den oppgitte virkelig verdi for disse eiendelene er fastsatt etter metoder som faller inn under nivå 2. Finansielle forpliktelser regnskapsført til amortisert kost består av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og innskudd fra kunder. Den oppgitte virkelig verdi for disse forpliktelsene er fastsatt etter metoder som faller inn under nivå 2.

NOTE 7 Finansielle derivater

KLP Bankholding AS					KLP Bankholding AS konsern			
31.12.2016		31.12.2017		TUSEN KRONER	31.12.2017		31.12.2016	
Nominelt beløp	Virkelig verdi	Nominelt beløp	Virkelig verdi		Nominelt beløp	Virkelig verdi	Nominelt beløp	Virkelig verdi
0	0	0	0	Derivater knyttet til innlån	1 450 000	75 195	1 565 000	99 922
0	0	0	0	Derivater knyttet til utlån	827 109	16 199	1 292 583	23 257
0	0	0	0	Sum eiendeler	2 277 109	91 394	2 857 583	123 179
0	0	0	0	Derivater knyttet til innlån	600 000	-3 899	600 000	-7 930
0	0	0	0	Derivater knyttet til utlån	3 721 530	-180 183	4 080 102	-240 277
0	0	0	0	Derivater til andre plasseringer	225 000	-4 021	100 000	-5 408
0	0	0	0	Sum gjeld	4 546 530	-188 103	4 780 102	-253 615

Renteavtaler benyttes for å korrigere for skjevheter mellom selskapets utlån og innlån med hensyn til renterisikoeksponering. Alle de inngåtte avtalene er sikringsforretninger. Rentedifferansene i avtalene er således periodisert på samme måte som postene sikringsforretningene skal dekke.

Renteswapper er avtaler om bytte av rentebetingelser i en fremtidig periode. De omfatter ikke bytte av hovedstol.

NOTE 8 Resultatført ineffektivitet i sikringsbøkføring**KLP BANKHOLDING AS**

Det er ingen sikringsbøkføring i selskapet KLP Bankholding AS.

KLP BANKHOLDING AS KONSERN

31.12.2017 TUSEN KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Effektivitet
SIKRINGSOBJEKT			
Utlån til privat kunder fast rente i NOK	159 495	9 741	95,43 %
SIKRINGSINSTRUMENT			
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK	161 100	-10 208	104,79 %

Den resultatførte ineffektive delen av konsernets verdisikring beløper seg til 392 000 i 2017. Dette beløpet er kostnadsført i KLP Banken AS under "Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter".

31.12.2016 TUSEN KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Effektivitet
SIKRINGSOBJEKT			
Utlån til privat kunder fast rente i NOK	213 480	11 999	99,37 %
SIKRINGSINSTRUMENT			
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK	178 500	-12 075	100,63 %

Den resultatførte ineffektive delen av konsernets verdisikring beløper seg til 54 000 i 2016. Dette beløpet er kostnadsført i KLP Banken AS under "Netto gevinst/(tap) på finansielle instrumenter".

NOTE 9 Netto renteinntekter

KLP Bankholding AS		TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017		01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
36	29	Renter på utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	11 548	13 697
0	0	Renter på utlån til kunder	732 331	695 605
0	0	Renter på verdipapirer	37 841	56 349
36	29	Sum renteinntekter	781 720	765 651
0	0	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	-411 113	-451 241
0	0	Renter på gjeld til kunder	-128 106	-118 044
0	0	Amortisering av over/ underkurs på obligasjoner med fortrinnsrett	-1 852	-2 544
0	0	Andre rentekostnader	999	528
0	0	Sum rentekostnader	-540 072	-571 301
36	29	Netto renteinntekter	241 648	194 350

NOTE 10 Netto provisjonsinntekter

KLP Bankholding AS		TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017		01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
0	0	Interbankprovisjon	62	64
0	0	Kortprovisjon	1 166	742
0	0	Betalingsformidling	697	668
0	0	Andre provisjonsinntekter	11 527	9 492
0	0	Sum provisjonsinntekter	13 452	10 966
0	0	Interbankprovisjon	-285	-289
0	0	Betalingsformidling	-874	-948
0	0	Andre provisjonskostnader	-1 114	-328
0	0	Sum provisjonskostnader	-2 273	-1 564
0	0	Netto provisjon	11 179	9 402

NOTE 11 Rentebærende verdipapirer

KLP Bankholding AS				TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern			
31.12.2017					31.12.2017			
Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi	Debitorkategorier	Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi
0	0	0	0	Stats- og trygdeforvaltningen	236 283	500	0	236 783
0	0	0	0	Kredittforetak	2 308 494	6 718	3 179	2 318 391
0	0	0	0	Kommuneforvaltningen	98 050	4 929	429	103 408
0	0	0	0	Multilaterale utviklingsbanker (ikke banker)	99 845	511	80	100 436
0	0	0	0	Sum rentebærende verdipapirer	2 742 672	12 658	3 688	2 759 018

Effektiv rente: 1,01%

KLP Bankholding AS				TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern			
31.12.2016					31.12.2016			
Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi	Debitorkategorier	Anskaffelses- kost	Ureal. gevinst/tap	OIF- renter	Markeds- verdi
0	0	0	0	Stats- og trygdeforvaltningen	200 587	114	0	200 701
0	0	0	0	Kredittforetak	2 304 722	2 207	4 308	2 311 237
0	0	0	0	Kommuneforvaltningen	98 050	7 427	429	105 906
0	0	0	0	Multilaterale utviklingsbanker (ikke banker)	99 845	-285	109	99 669
0	0	0	0	Sum rentebærende verdipapirer	2 703 204	9 463	4 846	2 717 513

Effektiv rente: 1,41%

Effektiv rente er beregnet som en yield-to-maturity, det vil si at det er det konstante rentenivået man kan diskontere alle de framtidige kontantstrømmene på verdipapirene på for å få verdipapirenes samlede markedsverdi.

NOTE 12 Finansiell risikostyring**ORGANISERING AV RISIKOSTYRINGEN**

Styret har etablert et rammeverk for risikostyring som har til hensikt å sørge for at risikoer blir identifisert, analysert og gjenstand for styring ved hjelp av retningslinjer, rammer, rutiner og instruksjoner. Styret har vedtatt risiko-retningslinjer som omfatter de mest sentrale enkeltrisikoen samt en overordnet retningslinje for risikostyring som omfatter prinsipper, organisering, rammer m.v. for virksomhetens samlede risiko. Risikoretningslinjene er av overordnet karakter og utfylles av

rutiner og instruksjoner fastsatt på administrativt nivå. Retningslinjene angir hvilke avdelinger som er ansvarlig for håndtering av de ulike risikoene og omhandler også etablering av en egen risikokontrollfunksjon. Formålet med risikokontrollfunksjonen er blant annet å kontrollere at retningslinjene for risikostyring blir fulgt. Denne funksjonen utføres av avdeling for risikoanalyse og -kontroll, som har ansvar for å utarbeide periodiske risikorapporter til ledelsen og styret, samt rapportere ved eventuelle brudd på retningslinjer. Avdelingen,

som har en uavhengig rolle i forhold til øvrige avdelinger, har også andre oppgaver knyttet til virksomhetens risikostyring. Ansvar for den operative styringen av bankens likviditetsrisiko, valutarisiko og renterisiko tilligger KLP Bankens finansavdelingen. KLP Bankens styre har nedsatt et risiko-utvalg, som er et underutvalg av styret. Risikoutvalget behandler saker særlig knyttet til risiko og har en rådgivende funksjon overfor styret.

NOTE 13 Kredittrisiko

Med kredittrisiko forstås her risikoen for tap knyttet til lånekunder, derivatmotparter, utstedere av verdipapirer og andre motparter ikke kan eller vil gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at etablerte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Konsernet yter lån til personkunder, norske kommuner og fylkeskommuner, kommunale foretak, interkommunale selskaper og lån til selskaper hvor lånet er garantert av norsk kommune, fylkeskommune, stat eller bank.

13.1 KONTROLL OG BEGRENSNING AV KREDITTRISIKO

Styret har vedtatt en retningslinje for kredittrisiko som inneholder overordnede retningslinjer, krav og rammer knyttet til kredittrisiko. Retningslinjen slår fast at KLP Bankholding-konsernet skal ha en lav kredittrisikoprofil og inneholder begrensninger på typer av utlån og prinsipper for organisering og drift av konsernets utlånsvirksomhet. Banken har anledning til å ta noe høyere risiko

innenfor enkelte produkter, men øvrige låneprodukter til personkunder kan ikke utgjøre mer enn 10 prosent av bankens samlede utlån i personmarkedet. Retningslinjen inkluderer også en overordnet fullmaktsstruktur for utlån og øvrig motpartseksponering.

Fullmaktene innenfor offentlig sektor er knyttet til styrevedtatte rammer for en stor del av konsernets enkeltlåntakere og disse rammene avledes av en risikoklassifisering hvor de enkelte låntakere tilordnes en risikoklasse basert på et sett av faste kriterier. Det er videre fastsatt krav til styrerapportering av utnyttelse av rammene.

Kredittrisiko knyttet til verdipapirutstedere, derivatmotparter og andre motparter innenfor finansområdet er også begrenset av styrevedtatte rammer på enkeltmotparter. Disse rammene er basert på motpartens soliditet og andre vurderinger av motpartenes kredittverdighet.

Ved behandling av alle nye lånesøknader innenfor offentlig sektor kontrolleres det om kundens kredittamme er større enn summen av omsøkt lånebeløp og løpende lån. I retningslinjen for kredittrisiko omtalt ovenfor er det fastsatt krav til rapportering til styret om utnyttelse av rammene. Eventuelle overskridelser av rammene skal uansett rapporteres til styret. Alle lån innenfor offentlig marked i KLP Banken er gitt til kommuner eller fylkeskommuner, eller med kommunal/fylkeskommunal garanti. Innenfor personmarkedet ytes lån med pant i bolig- og fritidseiendom, i hovedsak innenfor 75 prosent av panteobjektets markedsverdi. I lånesaksbehandlingen vurderes låntagers betjeningsevne og panteobjektets verdi, og lån ytes kun innenfor fastsatte rammer og fullmakter. I tillegg yter KLP Banken usikret kreditt til privatpersoner gjennom kredittkort etter kredittvurdering av kundens betjeningsevne og gjeldsgrad.

13.2 LÅN ETTER TYPE SIKKERHET/EKSPONERING (HOVEDSTOL)

TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Utlån til personmarkedet med pant i bolig	0	0	14 357 505	12 694 541
Utlån til personmarkedet, usikret kreditt (kredittkort)	0	0	57 921	0
Utlån til kommuner og fylkeskommuner	0	0	13 939 097	14 637 875
Utlån med kommunal/fylkeskommunal garanti	0	0	2 192 402	2 368 255
Sum	0	0	30 546 924	29 700 672
Beløp som forfaller mer enn 12 måneder etter balansedato	0	0	29 345 211	28 386 669

NOTE 13 Kredittrisiko - forts.

KLP Bankholding konsernet investerer også i verdipapirer utstedt av stat, kommuner og fylkeskommuner og innskudd i banker som tilfredsstillers minstekrav til rating samt obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av norske kredittforetak.

KREDITTKVALITET VERDIPAPIRER, BANKINNSKUDD OG DERIVATER**Verdipapirer med ekstern kredittvurdering (Moody's)**

TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
AAA	0	0	2 737 000	2 698 000

Innskudd i banker fordelt på ekstern kredittvurdering (Moody's)

TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Aa1-Aa3	4 556	4 614	705 706	1 033 591
A1-A3	0	0	584 945	537 505
Baa1	0	0	0	0
Sum	4 556	4 614	1 290 651	1 571 096

Bankkonsernet vil også kunne være eksponert mot kredittrisiko som følge av inngåtte derivatavtaler. Formålet med slike avtaler er å redusere risikoer som oppstår som følge av konsernets inn- og utlånsaktiviteter. Konsernets interne retningslinjer stiller krav til kredittverdigheten til derivatmotpartene. Samtlige derivatavtaler er inngått med motparter med minimum rating A1 (Moody's).

13.3 MAKSIMAL EKSPONERING MOT KREDITTRISIKO

Maksimumseksponering måles som summen av hovedstol og påløpt rente. Det utveksles ikke kontant- eller verdipapirsikkerhet eller utføres andre kredittforbedringer. Tabellen under viser maksimumseksponeringen for holdingselskapet og konsernet.

Maksimal eksponering mot kredittrisiko

TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Fordringer på sentralbanker	0	0	45 140	0
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	4 556	4 614	1 290 652	1 552 696
Utlån til og fordringer på kunder	0	0	30 637 072	29 962 467
Rentebærende verdipapirer	0	0	2 759 018	2 717 513
Finansielle derivater	0	0	91 394	123 179
SUM	4 556	4 614	34 823 276	34 355 855

NOTE 13 Kredittrisiko - forts.**13.4 UTLÅN SOM ER FORFALT ELLER NEDSKREVET**

KLP Bankholding-konsernet har svært lave tap, jf note 17, og anser alle fordringer som tilfredsstillende sikret. Pantesikrede utlån til personmarkedet i KLP Bankholding-konsernet er i hovedsak innenfor 75 prosent av markedsverdi,

og eventuelle tap vil først oppstå når panteobjektets realisasjonsverdi blir mindre enn lånets restgjeld. I tillegg har KLP Bankholding-konsernet utstedt kredittkort til kunder i personmarkedet. Dette er usikrede fordringer med en høyere tapsrisiko enn for pantesikrede lån. Lån til offentlig marked

er gitt til kommuner eller fylkeskommuner, eller til foretak med kommunal/fylkeskommunal garanti. KLP Bankholding-konsernet har ikke hatt nedskrivninger eller tap innenfor offentlig marked.

Utlån som er forfalt eller nedskrevet

TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS		KLP Bankholding AS konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Hovedstol på lån med betalinger med 7-30 dagers mislighold	0	0	220 464	224 762
Hovedstol på lån med betalinger med 31-90 dagers mislighold	0	0	45 984	79 466
Hovedstol på lån med betalinger med mer enn 90 dagers mislighold	0	0	24 395	22 230
Sum lån som er forfalt	0	0	290 843	326 458
Relevant sikkerhet eller garantier	0	0	284 849	326 458
Hovedstol på lån som er nedskrevet	0	0	6 420	3 166
-herav nedskrevet	0	0	2 556	1 545

13.5 KONSENTRASJON AV KREDITTRISIKO

En stor del av konsernets utlån ved årsskiftet var knyttet til finansiering av offentlig sektor og porteføljen har følgende høy konsentrasjon mot én enkelt sektor. Den underliggende kreditt-

risikoen mot denne sektoren er imidlertid så vidt lav at det neppe lar seg gjøre å redusere denne konsentrasjonen uten å øke samlet risiko i porteføljen. Konsentrasjonen mot norsk offentlig sektor oppleves følgelig ikke som en risikomesig utfordring. Konsentrasjonen mot

enkeltlåntakere er begrenset av individuelle styrefastsatte rammer.

Lån til konsernets største låntager per 31. desember 2017 var på omlag 1,9 prosent av konsernets totale utlån.

NOTE 14 Markedsrisiko

Med markedsrisiko forstås her risiko for redusert virkelig verdi av bankens egenkapital som følge av svingninger i markedspriser for bankens eiendeler og gjeld. Endringer i kredittmarginer er ekskludert idet dette faller inn under begrepet kredittrisiko.

Konsernet er eksponert mot markedsrisiko som følge av konsernets inn- og utlånsvirksomhet og forvaltning av konsernets likviditet. Eksponeringen er imidlertid begrenset til renterisiko og valutarisiko. Renterisiko oppstår som følge av forskjeller i tidspunkt for renteregulering for selskapets eiendeler og gjeld. Risikoen knyttet til slike ubalanser reduseres ved hjelp av derivatkontrakter. Alle innlån er i norske kroner. Hele utlånsporteføljen består av lån i norske kroner.

14.1 MÅLING AV MARKEDSRISIKO

Renterisiko måles som verdiendring ved ett prosentpoengs endring i alle renter.

14.2 RENTERISIKO

Retningslinje for markedsrisiko er konsernets overordnede retningslinjer, krav og rammer knyttet til markedsrisiko. Retningslinjen slår fast at markedsrisikoen skal søkes redusert slik at den samlede markedsrisikoen er lav. Det fremgår videre at konsernet ikke aktivt skal ta posisjoner som eksponerer konsernet for markedsrisiko. Videre er det i retningslinjen fastsatt rammer for renterisiko både for den samlede renterisikoen for uendelig tidshorisont og for rullerende 12-månedersperioder. Rammene er satt i forhold til ansvarlig kapital, og nivået på rammene skal sikre at den vedtatte lave markedsrisikoprofilen etterleveres. Det operative ansvaret

for styring av virksomhetens markedsrisiko tilligger finansavdelingen i KLP Banken. Avdeling for risikoanalyse og -kontroll rapporterer den faktiske eksponering i forhold til rammer etter retningslinjer fastsatt av styret.

Renterisiko oppstår fordi rentebindingstiden for bankens eiendeler og gjeld ikke er sammenfallende. Gapet i tabellen under viser forskjellen mellom eiendeler og gjeld som kan rentereguleres innenfor de gitte tidsintervallene. Reprisningstidspunkt viser løpetid frem til neste avtalte rentereguleringstidspunkt. Flytende lån og innskudd, samt kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner er lagt i tidsintervallet inntil 1 måned, mens fastrentelån, verdipapirer og gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer er lagt i tidsintervallet der det er avtalt renteregulering.

RENTERISIKO KLP BANKHOLDING AS**Reprisningstidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2017**

TUSEN KRONER	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	0	0	0	0	0	0
Verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	4 556	4 556	0	0	0	0
Sum	4 556	4 556	0	0	0	0
Gjeld til innskytere	0	0	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0	0
Gap	4 556	4 556	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	0	0	0	0	0
Nettogap	4 556	4 556	0	0	0	0

NOTE 14 Markedsrisiko - forts.

RENTERISIKO KLP BANKHOLDING AS KONSERN

Reprisingtidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2017

TUSEN KRONER	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	30 489 004	11 314 662	14 488 387	1 314 025	2 864 953	506 977
Verdipapirer	2 954 494	576 494	2 228 000	150 000	0	0
Kontanter og fordringer på sentralbanker og kredittinstitusjoner	1 107 014	1 107 014	0	0	0	0
Sum	34 550 512	12 998 170	16 716 387	1 464 025	2 864 953	506 977
Gjeld til innskytere	9 669 046	9 669 046	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22 816 000	7 237 000	13 529 000	200 000	1 350 000	500 000
Sum	32 485 046	16 906 046	13 529 000	200 000	1 350 000	500 000
Gap	2 065 466	-3 907 876	3 187 387	1 264 025	1 514 953	6 977
Finansielle derivater	0	211 798	2 401 937	-929 820	-1 456 578	-227 337
Nettogap	2 065 466	-3 696 078	5 589 324	334 205	58 375	-220 360

RENTERISIKO KLP BANKHOLDING AS

Reprisingtidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2016

TUSEN KRONER	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	0	0	0	0	0	0
Verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	4 614	4 614	0	0	0	0
Sum	4 614	4 614	0	0	0	0
Gjeld til innskytere	0	0	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0	0
Gap	4 614	4 614	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	0	0	0	0	0
Nettogap	4 614	4 614	0	0	0	0

NOTE 14 Markedsrisiko - forts.**RENTERISIKO KLP BANKHOLDING AS KONSERN****Reprisingstidspunkt for rentebærende eiendeler og gjeld per 31. desember 2016**

TUSEN KRONER	Sum Hovedstol	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	29 699 037	24 684 061	85 187	742 157	3 199 705	987 927
Verdipapirer	2 698 000	439 000	2 084 000	75 000	100 000	0
Kontanter og fordringer på kredittinstitusjoner	1 572 476	1 572 476	0	0	0	0
Sum	33 969 513	26 695 537	2 169 187	817 157	3 299 705	987 927
Gjeld til innskytere	8 687 859	8 687 859	0	0	0	0
Gjeld til finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	23 316 000	7 343 000	13 808 000	615 000	1 550 000	0
Sum	32 003 859	16 030 859	13 808 000	615 000	1 550 000	0
Gap	1 965 653	10 664 677	-11 638 813	202 157	1 749 705	987 927
Finansielle derivater	0	229 865	3 052 053	-339 770	-1 692 343	-1 249 806
Nettogap	1 965 653	10 894 543	-8 586 760	-137 613	57 362	-261 879

Konsernets rentefølsomhet per 31. desember 2017 (2016), målt som verdiendring ved ett prosentpoengs endring i alle renter utgjorde 6,1 (6,5) millioner kroner.

14.3 VALUTARISIKO

Konsernet hadde pr 31.12.17 ingen eksponering i fremmed valuta.

NOTE 15 Likviditetsrisiko

Med likviditetsrisiko forstås risikoen for virksomheten ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansielle økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering.

NOTE 15.1 STYRING AV LIKVIDITETSRISIKO

For konsernet er det etablert en retningslinje for likviditetsrisiko som inneholder

prinsipper, retningslinjer, krav og rammer som gjelder for styring av likviditetsrisikoen. Retningslinjen inneholder ulike krav og rammer for å etterleve den ønskede likviditetsrisikoprofilen, herunder mål for innskuddsdekning, rammer for refinansieringsbehov for ulike tidshorisonter og krav til likviditetsbuffer. Styret har videre vedtatt en beredskapsplan for likviditetskriser som del av retningslinjen for likviditetsrisiko. I tillegg til krav på

konsernnivå er det etablert egne spesifikke krav for datterselskaper, herunder krav til stadig positiv kontantstrøm, rammer for refinansieringsbehov og krav til likviditetsreserve og trekkrettighet. Det operative ansvaret for styring av selskapets likviditetsrisiko tilligger finansavdelingen i banken. Avdeling for risikoanalyse og -kontroll rapporterer selskapets faktiske eksponering i forhold til rammer etter retningslinjer fastsatt av styret.

NOTE 15 Likviditetsrisiko - forts.**NOTE 15.2 FORFALLSANALYSE**

Tabellene nedenfor viser forfallsanalyse av konsernets eiendeler og gjeld inkludert stipulerte renter.

LIKVIDITETSRISIKO KLP BANKHOLDING AS KONSERN**Forfallsanalyse for eiendeler og forpliktelser pr. 31. desember 2017**

TUSEN KRONER	Sum	Udefinert	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	36 014 238	0	106 929	303 304	1 420 858	7 353 353	26 829 794
Kredittkort	60 537	60 537	0	0	0	0	0
Verdipapirer	2 828 752	0	18 936	193 035	255 373	2 341 261	20 147
Fordringer på kredittinstitusjoner	1 290 652	0	1 290 652	0	0	0	0
Fordringer på sentralbanker	45 140	0	45 140	0	0	0	0
Sum	40 239 319	60 537	1 461 658	496 339	1 676 231	9 694 614	26 849 941
Gjeld til innskytere	9 669 046	9 669 046	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	23 814 274	0	33 990	31 636	2 006 490	21 182 159	560 000
Finansielle derivater	1 383 845	0	2 849	11 538	119 980	1 213 283	36 195
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	0	0
Sum	34 867 165	9 669 046	36 838	43 174	2 126 470	22 395 442	596 195
Netto kontantstrøm	5 372 154	-9 608 509	1 424 819	453 165	-450 239	-12 700 828	26 253 746

LIKVIDITETSRISIKO KLP BANKHOLDING AS KONSERN**Forfallsanalyse for eiendeler og forpliktelser pr. 31. desember 2016**

TUSEN KRONER	Sum	Udefinert	Inntil 1 mnd	Fra 1 mnd til 3 mnd	Fra 3 mnd til 12 mnd	Fra 1 år til 5 år	Over 5 år
Utlån	35 538 111	0	106 619	388 027	1 356 038	7 236 822	26 450 605
Verdipapirer	2 792 734	0	1 646	134 023	497 632	2 059 235	100 197
Fordringer på kredittinstitusjoner	1 571 098	0	1 571 098	0	0	0	0
Sum	39 901 944	0	1 679 363	522 050	1 853 671	9 296 057	26 550 802
Gjeld til innskytere	8 687 859	8 687 859	0	0	0	0	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	24 561 857	0	41 672	483 091	1 567 250	22 469 844	0
Finansielle derivater	171 269	0	1 557	9 527	46 362	100 611	13 212
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	0	0
Sum	33 420 986	8 687 859	43 228	492 618	1 613 613	22 570 455	13 212
Netto kontantstrøm	6 480 958	-8 687 859	1 636 135	29 432	240 058	-13 274 398	26 537 591

NOTE 16 Utlån og fordringer

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER OG SENTRALBANKER				
0	0	Fordring på sentralbanker	45 140	0
4 614	4 555	Bankinnskudd	1 290 652	1 552 696
0	0	Hovedstol på utlån til konsernselskaper	0	0
0	0	Påløpte renter på bankinnskudd	0	0
0	0	Påløpte renter på utlån til konsernselskaper	0	0
4 614	4 555	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner og sentralbanker	1 335 792	1 552 696
UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER				
0	0	Hovedstol på utlån til kunder	30 488 951	29 698 209
0	0	Kredittkortportefølje	60 538	0
0	0	Overtrekk brukskonto	684	654
0	0	Individuelle nedskrivninger	-2 556	-1 545
0	0	Gruppevise nedskrivninger	-658	-706
0	0	Påløpte renter	80 370	84 310
0	0	Over-/underkurs	-13 045	-17 094
0	0	Virkelig verdi sikring	148 497	198 639
0	0	Utlån til og fordringer på kunder	30 762 782	29 962 467

NOTE 17 Tap på utlån i personmarkedet

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	TUSEN KRONER	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
0	0	Konstaterte tap	120	196
0	0	Konstaterte tap kredittkort	2 070	0
0	0	Tilbakeføring av tidligere nedskrivninger	-105	-12
0	0	Endring individuelle nedskrivninger	1 116	229
0	0	Endring gruppevise nedskrivninger	-48	706
0	0	Sum tap på utlån	3 152	1 119

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Saldo på tapsnedskrivning på utlån 01.01.2017	2 252	1 329
0	0	Periodens reversering av nedskrivning på individuelle utlån	-105	-12
0	0	Periodens nedskrivning på individuelle utlån	1 116	229
0	0	Periodens gruppevise nedskrivning på utlån	-48	706
0	0	Sum nedskrivning på individuelle utlån 31.12.	3 214	2 252
0	0	Brutto misligholdte over 90 dager	21 741	22 230
0	0	Brutto øvrige tapsutsatte	0	0

Det forventes ikke tap eller nedskrivninger på misligholdte lån til offentlig sektor.

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør**KLP BANKHOLDING AS**

Det er ingen eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør i selskapet KLP Bankholding AS.

KLP BANKHOLDING AS KONSERN

31.12.2017				Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
TUSEN KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	91 394	0	91 394	-91 394	0	0
Sum	91 394	0	91 394	-91 394	0	0
GJELD						
Finansielle derivater	188 103	0	188 103	-91 394	-11 251	85 458
Sum	188 103	0	188 103	-91 394	-11 251	85 458

KLP BANKHOLDING AS

Det er ingen eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør i selskapet KLP Bankholding AS.

KLP BANKHOLDING AS KONSERN

31.12.2016				Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
TUSEN KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	123 179	0	123 179	-123 179	-900	0
Sum	123 179	0	123 179	-123 179	-900	0
GJELD						
Finansielle derivater	253 615	0	253 615	-123 179	0	130 436
Sum	253 615	0	253 615	-123 179	0	130 436

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP Bank konsernet. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

NOTE 19 Verdipapirgjeld - børsnoterte obligasjoner med fortrinnsrett og sertifikater

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Obligasjoner, nominell verdi	23 846 000	26 685 000
0	0	Verdijusteringer	52 942	66 384
0	0	Påløpte renter	55 332	68 990
0	0	Egenbeholdning, nominell verdi	-1 030 000	-3 369 000
0	0	Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22 924 274	23 451 374
Rente på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer, på rapporteringstidspunkt			1,28 %	1,59 %

Renten er beregnet som et vektet gjennomsnitt på act/360-basis. Den inkluderer effekter av rentesikringer og amortiseringskostnader.

KLP BANKHOLDING AS

TUSEN KRONER	Balanse 31.12.2016	Emittert	Forfall/innløst tilbakekjøpt	Andre endringer	Balanse 31.12.2017
ENDRING AV GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER					
Obligasjoner, nominell verdi	0	0	0	0	0
Verdijusteringer	0	0	0	0	0
Påløpte renter	0	0	0	0	0
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	0	0	0

KLP BANKHOLDING AS KONSERN

TUSEN KRONER	Balanse 31.12.2016	Emittert	Forfall/innløst tilbakekjøpt	Andre endringer	Balanse 31.12.2017
ENDRING AV GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER					
Obligasjoner, nominell verdi	26 685 000	5 100 000	-7 939 000	0	23 846 000
Verdijusteringer	66 384	0	0	-13 442	52 942
Påløpte renter	68 990	0	0	-13 658	55 332
Egenbeholdning, nominell verdi	-3 369 000	0	2 339 000	0	-1 030 000
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	23 451 374	5 100 000	-5 600 000	-27 100	22 924 274

NOTE 20 Innskudd fra kunder

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	9 669 046	8 687 859
0	0	Sum innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	9 669 046	8 687 859
KUNDEINNSKUDD FORDELT PÅ KUNDEGRUPPER				
0	0	Innskudd fra kunder personmarked	7 713 393	6 952 946
0	0	Innskudd fra kunder offentlig marked	1 955 653	1 734 913
0	0	Sum innskudd fra kunder	9 669 046	8 687 859
Rente på innskudd fra kunder, på rapporteringstidspunkt			1,38 %	1,40 %

Renten er beregnet som et vektet gjennomsnitt på act/360-basis.

NOTE 21 Aksjer i konsernselskap

KLP Bankholding AS TUSEN KRONER	Eierandel %	Anskaffelseskost	Bokført verdi 31.12.2017	Bokført verdi 31.12.2016
FORETAK I SAMME KONSERN				
KLP Banken AS	100	1 790 000	1 790 000	1 640 000

NOTE 22 Driftsmidler

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Anskaffelseskost 01.01	864	777
0	0	Anskaffet i perioden	307	87
0	0	Avgang i perioden	0	0
0	0	Anskaffelseskost 31.12	1171	864
0	0	Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-326	-309
0	0	Årets avskrivninger	-103	-17
0	0	Akkumulerte avskrivninger	-429	-326
0	0	Bokført verdi	742	538

NOTE 23 Immaterielle eiendeler

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Anskaffelseskost 01.01	39 425	33 126
0	0	Tilgang	13 518	6 299
0	0	Avgang	0	0
0	0	Anskaffelseskost 31.12	52 943	39 425
0	0	Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-19 470	-15 342
0	0	Årets ordinære avskrivninger	-6 320	-4 128
0	0	Bokført verdi	27 153	19 955

Avskrivningstid

3-7 år

NOTE 24 Kapitaldekning

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
1 645 000	1 795 000	Aksjekapital og overkurs	1 795 000	1 645 000
-295	-331	Annen egenkapital	287 262	210 111
1 644 705	1 794 669	Sum egenkapital	2 082 262	1 855 111
0	0	Verdijustering som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-2 759	0
0	0	Fradrag goodwill og andre immatrielle eiendeler	-27 153	-19 955
-109	-114	Utsatt skattefordel	-7 506	-7 025
1 644 596	1 794 555	Ren kjernekapital	2 044 844	1 828 131
0	0	Tilleggskapital	0	0
0	0	Tilleggskapital	0	0
1 644 596	1 794 555	Sum tellende ansvarlig kapital	2 044 844	1 828 131
131 368	143 365	Kapitalkrav	767 608	767 860
1 513 228	1 651 190	Overskudd av ansvarlig kapital	1 277 236	1 060 271
Beregningsgrunnlag kredittrisiko:				
923	911	Institusjoner	284 237	338 508
1 640 000	1 790 000	Foretak	0	0
0	0	Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	5 107 629	5 038 937
0	0	Lokale og regionale myndigheter	3 296 369	3 491 045
0	0	Massemarked	73 419	0
0	0	Obligasjoner med fortrinnsrett	231 839	231 124
0	0	Forfalte engasjementer	67 215	65 763
0	0	Øvrige engasjementer	107 796	31 180
1 640 923	1 790 911	Beregningsgrunnlag kredittrisiko	9 168 504	9 196 557
131 274	143 273	Kredittrisiko	733 480	735 725
94	92	Operasjonell risiko	33 975	31 967
0	0	CVA	153	168
131 368	143 365	Samlet kapitalkrav eiendeler	767 608	767 860
100,2 %	100,1 %	Ren kjernekapitaldekning prosent	21,3 %	19,0 %
0,0 %	0,0 %	Tilleggskapital prosent	0,0 %	0,0 %
100,2 %	100,1 %	Kapitaldekning prosent	21,3 %	19,0 %
100,0 %	100,0 %	Uvektet kapitaldekning	5,7 %	5,2 %

NOTE 24 Kapitaldekning - forts.

KAPITALKRAV PR 31.12.2017	Kjernekapital	Tilleggskapital	Ansvarlig kapital
Minstekrav uten buffere	4,5 %	3,5 %	8,0 %
Bevaringsbuffer	2,5 %	0,0 %	2,5 %
Systemrisikobuffer	3,0 %	0,0 %	3,0 %
Motsyklisk buffer	2,0 %	0,0 %	2,0 %
Pilar 2-tillegg	2,1 %	0,0 %	2,1 %
Gjeldende kapitalkrav inkl. buffere	14,1 %	3,5 %	17,6 %
Minstekrav til uvektet kjernekapital	3,0 %	0,0 %	3,0 %

NOTE 25 Skatt

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
2016	2017	TUSEN KRONER	2017	2016
-453	-41	Regnskapsmessig resultat før skatt	103 035	90 791
ANDRE RESULTATKOMPONENTER				
0	0	Estimatavvik pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler	-1 145	-863
0	0	Verdiregulering finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	68	121
Forskjeller mellom regnskapsmessig- og skattemessig resultat:				
0	0	Andre fradrag (mottatt utbytte i løpet av året)	0	-1 886
0	0	Tilbakeføring av verdiendring finansielle eiendeler	-33 656	-16 491
0	0	Andre permanente forskjeller	383	363
0	0	Endring i forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	35 453	5 721
-453	-41	Skattemessig resultat	104 139	77 756
0	0	Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	0
0	0	Avgitt konsernbidrag med skattemessig effekt	0	0
-453	-41	Grunnlag for betalbar skatt	104 139	77 756
0	-453	Fremførbart underskudd fra tidligere år	-453	0
0	-41	Årets endring i fremførbart underskudd	-41	0
0	-494	Sum fremførbart underskudd pr 31.12	-494	0
-453	-41	Skattemessig resultat	104 139	77 756
AVSTEMMING AV GRUNNLAG FOR UTSATT SKATT/SKATTEFORDEL				
Utsatt skattefordel knyttet til:				
0	0	Driftsmidler	-8	-15
0	0	Finansielle instrumenter	-16 219	-25 008
0	0	Sikring av innlån	-15 554	-20 751
0	0	Pensjonsforpliktelse	-7 860	-6 570
0	0	Andre forskjeller	-1 285	-641
0	0	Sum utsatt skattefordel	-40 927	-52 985
Utsatt skatt knyttet til:				
0	0	Utlån til kunder og kredittforetak	33 535	46 069
0	0	Sum utsatt skatt	33 535	46 069
0	0	Netto utsatt skatt/skattefordel	-7 392	-6 916
-453	-494	Fremførbart underskudd	-494	-453
-109	-114	Utsatt skatt på fremførbart underskudd	-114	-109
-109	-114	Utsatt skatt/ skattefordel	-7 506	-7 025
-109	-114	Balanseført utsatt skattefordel	-7 506	-7 025

NOTE 25 Skatt - forts.

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
2016	2017	TUSEN KRONER	2017	2016
OPPSUMMERING AV ÅRETS SKATTEKOSTNAD				
0	0	Resultatført skatt som vedrører tidligere år	-8	-7
0	0	Skatt på avgitt konsernbidrag	25 301	19 552
-109	-5	Resultatført endring av utsatt skatt	-486	2 517
-109	-5	Sum skattekostnad	24 807	22 062
-109	-5	Resultatført endring av utsatt skatt /utsatt skattefordel	24 807	22 248
0	0	Korr. for skatt på direkte balansef. forskj. som inngår i beregn. av uts. skatt	0	-186
-109	-5	Resultatført skatt	24 807	22 062
24,0 %	12,0 %	Effektiv skatteprosent	24,3 %	24,5 %
-453	-41	Regnskapsmessig resultat før skatt	103 035	90 791
0	0	Poster i utvidet resultat før skatt	-1 077	-742
-453	-41	Totalresultat før skatt	101 958	90 049
-113	-10	Skattekostnad ved nominell skattesats	25 490	22 512
-109	-5	Skattekostnad ved effektiv skattesats	24 807	22 062
-5	-5	Forskjell i skattekostnad mellom nominell og effektiv skattesats	683	450
0	0	Korrigert skatt tidligere år	8	7
0	0	Skatt på permanente forskjeller	-79	381
-5	-5	Effekt av endret skattesats på utsatt skatt	753	62
-5	-5	Total	683	450

NOTE 26 Pensjonsansvar egne ansatte

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Selskapet tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Selskapet har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2.

TUSEN KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2017	Felles- ordningen	Over drift	2016
PENSJONSKOSTNADER						
Nåverdi av årets opptjening	7 448	398	7 845	6 538	377	6 915
Administrasjonskostning	204	0	204	183	0	183
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	1 079	56	1 135	948	53	1 001
Finansskatt - Pensjonskostnad	383	20	402	0	0	0
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift og adm	9 113	474	9 587	7 669	430	8 099
NETTO FINANSKOSTNAD						
Rentekostnad	1 371	268	1 639	1 171	258	1 429
Forventet avkastning	-929	0	-929	-777	0	-777
Forvaltningskostning	109	0	109	96	0	96
Netto rentekostnad	551	268	819	490	258	748
Arbeidsgiveravgift - Netto rentekostnad	78	38	115	69	36	105
Finansskatt - Netto rentekostnad	28	13	41	0	0	0
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift	656	320	975	559	295	853
ESTIMATAVVIK PENSJONER						
Aktuarielt tap (gevinst)	490	472	961	-425	214	-210
Arbeidsgiveravgift	69	66	136	-60	30	-30
Finansskatt	24	24	48	604	499	1 103
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift	583	562	1 145	120	744	863
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	10 352	1 355	11 707	8 347	1 468	9 815
PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	56 909	11 001	67 910	45 869	9 978	55 848
Pensjonsmidler	41 512	0	41 512	33 783	0	33 783
Netto forpliktelse før arb.avgift og finansskatt	15 398	11 001	26 398	12 087	9 978	22 065
Arbeidsgiveravgift	2 171	1 551	3 722	1 704	1 407	3 111
Finansskatt	770	550	48	604	499	1 103
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	59 850	13 102	72 952	48 178	11 884	60 062
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	18 339	13 102	31 440	14 395	11 884	26 279
AVSTEMMING PENSJONSFORPLIKTELSE						
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 01.01	14 395	11 884	26 279	11 958	10 548	22 505
Resultatført pensjonskostnad	9 113	474	9 587	7 669	430	8 099
Resultatført finanskostnad	656	320	975	559	295	853
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	583	562	1 145	120	744	863
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-759	-16	-775	-730	-16	-747
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-269	-6	-275	0	0	0
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-5 381	-115	-5 496	-5 180	-115	-5 295
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12	18 339	13 102	31 440	14 395	11 884	26 279

NOTE 26 Pensjonsansvar egne ansatte - forts.

TUSEN KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2017	Felles- ordningen	Over drift	2016
ENDRING I PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto pensjonsmidler 01.01	48 178	11 884	60 062	38 810	10 548	49 357
Nåverdi av årets opptjening	7 448	398	7 845	6 538	377	6 915
Rentekostnad	1 371	268	1 639	1 171	258	1 429
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	3 518	562	4 080	2 389	744	3 133
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	1 079	56	1 135	948	53	1 001
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	78	38	115	69	36	105
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-759	-16	-775	-730	-16	-747
Finansskatt av pensjonskostnad	383	20	402	0	0	0
Finansskatt av netto rentekostnad	28	13	41	0	0	0
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-269	-6	-275	0	0	0
Utbetalinger	-1 203	-115	-1 318	-1 017	-115	-1 132
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	59 850	13 102	72 952	48 178	11 884	60 062
ENDRING I PENSJONSMIDLER						
Pensjonsmidler 01.01	33 783	0	33 783	26 852	0	26 852
Forventet avkastning	929	0	929	777	0	777
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	2 935	0	2 935	2 270	0	2 270
Administrasjonsomkostning	-204	0	-204	-183	0	-183
Finansomkostning	-109	0	-109	-96	0	-96
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	5 381	115	5 496	5 180	115	5 295
Utbetalinger	-1 203	-115	-1 318	-1 017	-115	-1 132
Pensjonsmidler 31.12	41 512	0	41 512	33 783	0	33 783
PENSJONSORDNINGENS OVER-/ UNDERFINANSIERING						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	59 850	13 102	72 952	48 178	11 884	60 062
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	41 512	0	41 512	33 783	0	33 783
Netto pensjonsforpliktelse	18 339	13 102	31 440	14 395	11 884	26 279
			31.12.2017	31.12.2016		
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER (felles for alle pensjonsordningene)						
Diskonteringsrente				2,40 %	2,60 %	
Lønnsvekst				2,50 %	2,50 %	
Folketrygdens grunnbeløp (G)				2,25 %	2,25 %	
Pensjonsregulering				1,48 %	1,48 %	
Arbeidsgiveravgift				14,10 %	14,10 %	
Finansskatt				5,00 %	5,00 %	

Til målingen av pensjonskostnaden for 2017 anvendes forutsetninger per 31.12.2016, mens for beregning av pensjonsforpliktelsen 31.12.2017 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2017. Forutsetningene er basert på markedsituasjonen per 31.12.2017 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

NOTE 26 Pensjonsansvar egne ansatte - forts.

AKTUARIELLE FORUTSETNINGER

KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen") en viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Uttak av AFP (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere)

Kostnadene til AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 42,5 prosent som går av med AFP-pensjon. Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelsen.

FRIVILLIG AVGANG FOR FELLESORDNING (i %)						
Alder (i år)	<24	24-29	30-39	40-49	50-55	>55
Turnover	25 %	15 %	7,5 %	5 %	3 %	0 %

Pensjoner over driften

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013E lagt til grunn som i Fellesordningen.

ANTALL	Felles-ordningen	Over drift	2017	Felles-ordningen	Over drift	2016
MEDLEMSTATUS						
Antall aktive	68	3	71	62	3	65
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	22	5	27	17	4	21
Antall pensjoner	13	1	14	11	1	12

ANTALL	2017	2016
PENSJONSMIDLENES SAMMENSETNING		
Eiendom	12,3 %	12,5 %
Utlån	11,6 %	11,6 %
Aksjer	22,5 %	20,1 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	27,1 %	26,8 %
Omløpsobligasjoner	19,2 %	20,0 %
Likviditet/pengemarked	7,3 %	8,9 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året. Verdijustert avkastning av eiendelene ble 6,7 prosent i 2017 og 5,9 prosent i 2016.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2017 – 31. desember 2018 er 9 millioner kroner.

NOTE 26 Pensjonsansvar egne ansatte - forts.**SENSITIVITETSANALYSE PER 31.12.2017**

Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	10,09 %
Årets opptjening	14,35 %
Lønnsvekst økes med 0,25%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	1,32 %
Årets opptjening	3,29 %
Dødeligheten styrkes med 10%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	2,50 %
Årets opptjening	1,90 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det et lite sannsynlig scenario og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,4.

NOTE 27 Lønn og forpliktelser for ledende personer m.v.

2017 TUSEN KRONER	Utbetalt fra KLP Bankholding AS				Utbetalt fra foretak i samme konsern					
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2017	Avdragsplan ^{b)}
LEDENDE ANSATTE										
Leif Magne Andersen, adm. direktør	-	-	-	-	2 059	164	713	4 403	2,10-2,35	A42/A44
Carl Steinar Lous, avdelingsleder offentlig marked	-	-	-	-	1 234	24	369	2 376	2,10	A20/A31
Christopher A. Steen, avdelingsleder finans	-	-	-	-	1 221	28	221	6 359	2,10-2,35	A31/A42/A47
STYRET										
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	3 900	205	1 457	13 556	2,10-2,35	A45/A47
Aage E. Schaanning	-	-	-	-	3 413	167	1 223	5 991	2,10	Fleksilån
Aina Iren Slettedal Eide	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ingrid Aune	3	-	-	-	76	-	-	-	-	-
Eva M. Salvesen ²⁾	3	-	-	-	79	-	-	-	-	-
Kjell Fosse	6	-	-	-	116	-	-	-	-	-
Christin Kleppe, valgt av blant de ansatte	6	-	-	-	105	-	-	-	-	-
Espen Trandum, valgt av blant de ansatte	6	-	-	-	105	-	-	-	-	-
ANSATTE										
Lån ansatte i KLP Bankholding konsern på ansattevilkår	-	-	-	-	-	-	-	69 584	-	-
Lån ansatte i KLP Bankholding konsern på ordinære vilkår	-	-	-	-	-	-	-	48 185	-	-
2016 TUSEN KRONER										
Utbetalt fra KLP Bankholding AS										
Utbetalt fra foretak i samme konsern										
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2016	Avdragsplan ^{b)}
LEDENDE ANSATTE										
Leif Magne Andersen, adm. direktør	-	-	-	-	2 018	159	665	4 572	1,95-2,20	A42/A44
Carl Steinar Lous, avdelingsleder offentlig marked ³⁾	-	-	-	-	354	103	90	2 532	1,95	A31
Christopher A. Steen, avdelingsleder finans	-	-	-	-	1 151	23	212	2 899	1,95-2,20	A31/A42
STYRET										
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	3 807	206	1 413	11 840	1,95-2,35	A46
Aage E. Schaanning	-	-	-	-	3 338	164	1 193	5 680	1,95	Fleksilån
Aina Iren Slettedal Eide	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Otto Langmoen ²⁾	3	-	-	-	51	-	-	-	-	-
Eva M. Salvesen	6	-	-	-	146	-	-	-	-	-
Kjell Fosse	3	-	-	-	52	-	-	-	-	-
Christin Kleppe, valgt av og blant de ansatte	6	-	-	-	102	-	-	-	-	-
Espen Trandum, valgt av og blant de ansatte	5	-	-	-	77	-	-	-	-	-
ANSATTE										
Sum lån ansatte i KLP Bankholding konsern	-	-	-	-	-	-	-	99 129	-	-

1) S= Serielån, A=Annuitetslån, siste avdrag. 2) Vedkommende har fratrudd vervet i løpet av året. 3) Tiltrådt 1. oktober

NOTE 27 Lønn og forpliktelser for ledende personer m.v. - forts.

Styret i KLP har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et godtgjørelsesutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningene i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Administrerende direktør har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus) eller lønnsgaranti. Han har pensjonsalder på 65 år. All godtgjørelse er utbetalt fra det heleide datterselskapet KLP Banken AS.

Avdelingsleder offentlig marked tiltrådte stillingen i oktober. Han innehar også administrerende direktør i det heleide datter-datterselskapet KLP Kommunekreditt, men mottar ingen

godtgjørelse for det vervet. All hans godtgjørelse ble utbetalt fra datterselskapet KLP Banken. Han har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus) eller lønnsgaranti ved oppsigelse/avtalt fratreden. Han har pensjonsalder på 70 år.

Avdelingsleder finans innehar vervet som administrerende direktør i det heleide datter-datterselskapet KLP Boligkreditt AS. Han mottar ingen godtgjørelse for dette vervet, og har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus) eller lønnsgaranti. All godtgjørelse til vedkommende er utbetalt fra datterselskapet KLP Banken AS. Han har pensjonsalder på 70 år.

Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre

fordeler ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet.

Honorar for styremedlemmer fastsettes av generalforsamlingen. Styremedlemmer som er ansatt i KLP-konsernet uten å være valgt av og blant de ansatte mottar ikke honorar for styrevervet. Ytelser utover mottatt styrehonorar for styremedlemmer ansatt i KLP-konsernet oppgis bare dersom disse inngår i gruppen ledende ansatte i KLP-konsernet.

Alle ytelser er oppgitt uten påslag for arbeidsgiveravgift.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no.

NOTE 28 Antall ansatte

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
2016	2017		2017	2016
0	0	Antall årsverk	72	64
0	0	Antall ansatte per 31.12	76	70

NOTE 29 Lønn og administrasjonskostnader

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	TUSEN KRONER	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
0	0	Lønn	46 882	42 948
0	0	Arbeidsgiveravgift	7 734	7 054
0	0	Finansskatt	2 970	234
0	0	Pensjoner	8 651	7 442
0	0	Andre ytelser	120	123
0	0	Sum	66 358	57 801

NOTE 30 Annen gjeld og avsetning for påløpte kostnader

KLP Bankholding AS		TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017		31.12.2017	31.12.2016
0	0	Mellomværende med selskap i samme konsern	45 857	65 801
18	0	Kreditorer	3 147	5 031
0	0	Diverse gjeld	418	2 617
0	0	Betalbar skattegjeld	25 298	19 552
18	0	Sum annen gjeld	74 720	93 001
0	0	Forskuddstrekk	3 208	2 837
0	0	Arbeidsgiveravgift	2 299	2 090
0	0	Finansskatt	817	234
0	0	Feriepenger	5 110	4 914
0	0	Pensjonsforpliktelser	31 440	26 279
0	0	Mva	246	264
0	0	Avsatte kostnader	4 140	9 556
0	0	Sum påløpte kostnader og forpliktelser	47 261	46 174

NOTE 31 Andre eiendeler

KLP Bankholding AS		TUSEN KRONER	KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017		31.12.2017	31.12.2016
0	0	Mellomværende med selskap i samme konsern	450	610
0	0	Diverse fordringer	368	2 487
0	0	Forskuddsbetalte kostnader	0	273
0	0	Sum	818	3 370

NOTE 32 Transaksjoner med nærstående parter

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	TUSEN KRONER	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
RESULTATPOSTER				
0	0	KLP, honorarer låneforvaltning	57 000	57 000
0	0	KLP Kapitalforvaltning AS, honorar utførte tjenester	-294	-438
0	0	KLP, Husleie	-5 989	-5 454
0	0	KLP, pensjonspremie	-8 651	-7 442
0	0	KLP, stabstjenester (selvkost)	-57 666	-53 717
0	0	KLP, subsidiert rente ansattlån	2 552	2 233
0	0	Sum	-13 048	-7 818

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
BALANSEPOSTER				
0	0	KLP, avregning lån	-42 910	-50 525
NETTO MELLOMVÆRENDE TIL				
0	0	KLP	-2 321	-14 895
0	0	KLP konsernselskaper, netto øvrige mellomværende	-175	228
0	0	Sum	-45 406	-65 192

Transaksjoner med nærstående parter er gjennomført til generelle markedsbetingelser, med unntak av selskapets andel av fellesfunksjoner (stabstjenester), som er fordelt til selvkost. Fordringen er basert på faktisk bruk. Alle mellomværende blir gjort opp fortløpende.

NOTE 33 Honorar til revisor

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
01.01.2016 -31.12.2016	01.01.2017 -31.12.2017	TUSEN KRONER	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2016 -31.12.2016
55	41	Ordinær revisjon	630	884
0	0	Attestasjonstjenester	324	330
0	0	Andre tjenester utenfor revisjonen	550	19
55	41	Sum honorar til revisor	1 504	1 233

Beløpene ovenfor er inklusive merverdiavgift.

NOTE 34 Betingede forpliktelser

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Ubenyttede kredittrammer utlån	673 459	452 389
0	0	Lånetilsagn	212 769	424 652
0	0	Ubenyttet kreditt på utstedte kredittkort	189 223	0
0	0	Sum betingede forpliktelser	1 075 451	877 041

NOTE 35 Kontanter og kontantekvivalenter og øvrige utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner

KLP Bankholding AS			KLP Bankholding AS konsern	
31.12.2016	31.12.2017	TUSEN KRONER	31.12.2017	31.12.2016
0	0	Fordring på sentralbanker	45 140	0
4 614	4 555	Bankinnskudd drift	1 248 732	1 527 859
0	0	Kontantbeholdning	0	0
4 614	4 555	Sum kontanter og kontantekvivalenter (likviditetsbeholdning)	1 293 872	1 527 859
0	0	Bankinnskudd til bruk for kjøp og salg i verdipapirvirksomheten	41 919	24 837
4 614	4 555	Utlån til og fordring på kredittinstitusjoner	1 335 792	1 552 696

Til generalforsamlingen i KLP Bankholding AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert KLP Bankholding AS' årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til KLP Bankholding AS per 31. desember 2017 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder etter regnskapsloven § 3-9.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet KLP Bankholding AS per 31. desember 2017 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

Uavhengig revisors beretning - KLP Bankholding AS

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde, for selskapsregnskapet i samsvar med forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder etter regnskapsloven § 3-9, og for konsernregnskapet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift og på tilbørlig måte opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for selskapsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for konsernregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle konsernet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.

Uavhengig revisors beretning - KLP Bankholding AS

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Uavhengig revisors beretning - KLP Bankholding AS

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets og konsernets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings-skikk i Norge.

Oslo, 14. mars 2018
PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Erik Andersen', is written over a light blue horizontal line.

Erik Andersen
Statsautorisert revisor

KLP BANKHOLDING AS

Dronning Eufemias gate 10

0191 Oslo

Organisasjonsnr.: 993 749 532

BESØKSADRESSE, TRONDHEIM

Beddingen 8

BESØKSADRESSE, OSLO

Dronning Eufemias gate 10

klpbanken.no

Tlf: 55 54 85 00

Faks: 22 03 36 00

klpbanken@klp.no

